

CENTRUL
Parteneriat pentru
Dezvoltare

SUNT POLITICILE PUBLICE CU ADEVĂRAT PENTRU TOȚI?

Indexul integrării dimensiunii de gen în politici 2022-2023

CHIȘINĂU, SEPTEMBRIE 2023

Elveția.

Suedia
Sverige

Această notă este realizată de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în cadrul programului "Cetățeni activi, comunități prospere – Faza II", implementat din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Suedia. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
METODOLOGIA DE ANALIZĂ.....	4
NIVELUL EGALITĂȚII DE GEN ÎN POLITICI.....	7
RELEVANȚA DE GEN A POLITICILOR ANALIZATE.....	11
ANALIZA PE STRATEGII/ POLITICI.....	15
Anexa 1. Nivelul integrării dimensiunii de gen în 17 politici adoptate în perioada 2022-2023.....	52
Anexa 2. Relevanța de gen a 51 de politici publice adoptate în perioada 2013 - 2023.....	53
DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE.....	56

AUTORI:

Natalia COVRIG
Alexandra ERMOLENCO
Alina ANDRONACHE
Cristina COJOCARU
Marcel MORARU
Gheorghina DRUMEA

INTRODUCERE

Integrarea dimensiunii de gen în politicile publice se referă la o metodologie de aplicare a aspectelor ce vizează femeile și bărbații la nivel de strategii, politici, programe, proiecte. Aceasta presupune faptul că trebuie să se realizeze continuu o analiză a efectelor acestor strategii, politici și programe asupra femeilor și bărbaților, înainte de luarea oricăror decizii. Integrarea dimensiunii de gen în politicile publice implică evaluarea sistematică a nevoilor și priorităților femeilor și bărbaților și abordarea inegalităților existente în documentele de politici, astfel încât rezultatele să aibă un impact pozitiv asupra situației lor.

O politică publică trebuie să se preocupe de dimensiunea egalității de gen în măsura în care pe domeniul respectiv există inegalități semnificative între femei și bărbați. Dacă în anumite sectoare identificăm inegalități de gen destul de pronunțate, documentul de politică se dovedește a fi extrem de relevant și trebuie să integreze cât mai adecvat preocupările și necesitățile specifice ale femeilor și bărbaților. Cu cât politica publică se dovedește a fi mai relevantă dimensiunii de gen, cu atât mai mare poate fi impactul acesteia. Astfel spus, trebuie să existe o proporționalitate – pe măsura inegalităților din domeniu, politica publică trebuie să calibreze intervențiile sale corespunzător.

Dinamica nivelului egalității de gen în Republica Moldova stagnează în 2023, după un progres constant de-a lungul mai multor ani. Începând cu anul 2009, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) calculează [Indexul Egalității de Gen](#), care indică progresul țării în ceea ce privește asigurarea șanselor egale pentru femei și bărbați în 6 domenii cheie: (i) Piața Muncii, (ii) Politică, (iii) Educație, (iv) Accesul la Resurse, (v) Percepții și Stereotipuri, (vi) Sănătate. În raport cu anul 2009, nivelul general al egalității de gen a sporit cu 4 p.p., cele mai mari progrese fiind înregistrate în domeniile *Politica* (cu o creștere de la 32 puncte în 2009 până la 60 puncte în 2023) și *Percepții și stereotipuri* (cu o creștere de la 42 de puncte în 2009 până la 59 de puncte în 2023). În 2023, însă, această dinamică stagnează: 4 domenii din 6 analizate au înregistrat regres. Acesta este cauzat, în mare parte, de înrăutățirea percepțiilor populației cu privire la rolul femeilor și bărbaților. Comparativ cu anul precedent, scorul acumulat de domeniul percepții și stereotipuri a scăzut cu tocmai 4 puncte, ajungând la 59 puncte pe scala de la 0 la 100. În mod specific a crescut ponderea populației care consideră nepotrivită prezența femeilor în politică și că acestea din urmă nu au capacitate de a deține funcții de conducere. Doar două domenii au înregistrat progrese în anul 2023 - piața muncii și educația. Atenuarea inechităților de gen pe piața muncii se datorează în mare parte la 3 factori: (i) mai multe femei dețin funcții manageriale; (ii) a crescut ponderea femeilor în domenii ca: agricultura, construcția, domeniul transporturilor, sectoare de activitate care preponderent se considerau a fi destinate bărbaților și (iii) mai multe femei sunt active în sectorul informal.

În ultimii doi ani, autoritățile publice au adoptat o serie de politici sensibile la gen și acest efort trebuie continuat pentru a putea avansa pe dimensiunea egalității de gen. Întrucât politicile publice sunt create pentru grupuri țintă de populație (femei și bărbați), este evident că orice document de politică este mai mult sau mai puțin relevant din perspectiva de gen. Totodată, inegalitățile existente între femei și bărbați, între diferite grupuri sociale, indică direcția politicii publice și intervențiile necesare pentru a asigura șanse egale tuturor cetățenilor. Prin urmare, CPD și-a propus să realizeze periodic o analiză a integrării dimensiunii de gen în cele mai relevante strategii și politici, pentru a evidenția încă o dată cât este de important ca un document de politică publică să răspundă necesităților fiecărui grup de cetățeni. Până în prezent, CPD a realizat 3 astfel de analize: ediția [2013](#), ediția [2014](#) și ediția [2016](#). Prezentul document este a patra ediție a Indexului Integrării Dimensiunii de Gen în Politicile Publice, care și-a propus să efectueze analiza a 17 documente de politici aprobate în perioada 2022-2023.

METODOLOGIA DE ANALIZĂ

I. Metodologia de analiză a integrării dimensiunii de gen în politicile publice abordează principalele etape ale ciclului de planificare al strategiilor/politicilor publice și anume: (1) Analiza și definirea problemei, (2) Cadrul de rezultate (elaborarea strategiei/politicii publice și rezultatele estimate), și (3) Cadrul de implementare al strategiei/politicii. În cadrul fiecărei etape am identificat o serie de criterii de analiză, după cum urmează:

1. Analiza și definirea problemei:

- Analiza problemei/contextului a fost realizată într-o manieră sensibilă la dimensiunea de gen
- Datele utilizate și generate de către minister/departament pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de sex
- Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen
- Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitățile de gen

2. Elaborarea strategiei/politicii publice și rezultatele estimate (cadrul de rezultate):

- Rezultatele finale ale politicii publice vor contribui și la sporirea egalității de gen pe domeniul dat
- Există obiectiv/e specific/e pentru realizarea egalității de gen
- Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen
- Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (Roma, femei cu dizabilități, etc.)

3. Cadrul de implementare al strategiei/politicii:

- Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen
- Există alocații financiare specifice pentru realizarea obiectivelor de atingere a egalității de gen, cât și a acțiunilor speciale
- Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare
- Există cadru instituțional de implementare capabil
- Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitate de gen

Fiecare din acest criteriu a fost notat pe o scală de la 0,5-4 pentru evaluarea nivelului de integrare a dimensiunii de gen în respectiva strategie/politică publică (a se vedea punctajul acumulat în **Anexa 1**):

Nivelul de integrare a dimensiunii de gen	Punctaj
Nivel incipient	0,5 puncte
Nivel intermediar	1 – 1,5 puncte
Nivel consolidat	2 – 2,5 puncte
Nivel avansat	3 – 4 puncte

Tabel 1. Scala de evaluare a nivelului de integrare a dimensiunii de gen în politicile publice

Acest cadru de analiză oferă un instrument util în clasificarea strategiilor/politicilor publice din punct de vedere al integrării dimensiunii de gen și contribuției lor la realizarea egalității de gen, și, bineînțeles, poate indica zonele unde se mențin inegalitățile de gen existente sau chiar se creează noi inegalități. Utilizând această metodologie complexă, putem clasifica politicile publice în câteva categorii mari, după cum urmează:

- **Politici insensibile la gen** (gender blind policies) – ignoră rolurile, responsabilitățile și capacitățile diferite ale femeilor și bărbaților, determinate social. Se bazează pe informațiile derivate din activitățile bărbaților și/sau pleacă de la premisa că persoanele afectate de politică au aceleași nevoi și interese.

- **Politici neutre din punctul de vedere al genului** (gender neutral policies) – nu se adresează în mod specific nici bărbaților, nici femeilor și pleacă de la premisa că au aceleași efecte și pentru femei și pentru bărbați. La o examinare mai atentă, de cele mai multe ori, acestea sunt politici insensibile la gen.

- **Politici sensibile la gen** (gender sensitive policies) – recunosc diferențele de gen și adresează în mod egal nevoile și interesele femeilor și bărbaților. Politicile sensibile la gen, la rândul lor sunt de 2 tipuri: (i) *Politici specifice de gen* (gender specific policies) – recunosc diferențele de gen și țintesc fie bărbații, fie femeile, având în vedere rolurile și responsabilitățile existente ale fiecărui grup și (ii) *Politici redistributive din punct de vedere al genului* (gender redistributive policies) – caută să îndrepte inegalitățile de gen (adică distribuția de putere și de resurse) în scopul atingerii egalității de gen.

II. Metodologia de estimare a relevanței politicilor publice se referă la determinarea măsurii în care politica publică este relevantă din punct de vedere al aspectelor de gen. Această metodologie ne permite să definim și să înțelegem cât de importantă este propunerea de politică din perspectiva egalității de gen și cât efort necesită procesul de integrare a acestei dimensiuni.

Relevanța va fi determinată folosind conceptul de decalaj de gen, care reprezintă diferența între valoarea maximă a unui indicator pentru femei sau bărbați și valoarea minimă a aceluiași indicator (ipotetic vorbind, dacă ponderea bărbaților ce se adresează la medic ar constitui 23%, iar ponderea femeilor pentru același indicator – 37%, atunci decalajul de gen pentru indicatorul în cauză ar fi: 37% (valoarea maximă) - 23% (valoarea minimă) = 14%.

Astfel, **Relevanța politicii publice = Decalajul de gen = % valoarea maximă a indicatorului – % valoarea minimă a indicatorului pentru femei sau bărbați.**

Pentru a calcula cât mai obiectiv relevanța politicii publice/ strategiei, au fost selectați indicatori primari sau secundari pentru fiecare document legislativ în parte:

Indicatorii primari se referă la acei indicatori care sunt direct legați de scopul și obiectivele politicii publice și, respectiv, vor fi măsurați în primul rând. Aceștia au fost evaluați pe o scală de la 0 – 4 puncte, după cum urmează:

Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța
0%	0 puncte	Nu este relevantă
1-4%	0,1-0,5 puncte	Relevanță mică
5-9%	0,6-0,9 puncte	Relevanță medie
10-19%	1-1,9 puncte	Relevanță semnificativă
20-24%	2-2,9 puncte	Relevanță mare
25%+	3-4 puncte	Relevanță foarte mare

Tabel 2. Scala de evaluare a relevanței politicilor publice prin prisma indicatorilor primari

Indicatorii secundari influențează indirect rezultatele politicii publice, sunt indicatori pe care noi îi intuim și care pot fi reflectați sau nu în textul documentului. Indicatorii secundari au fost utilizați doar în cazul lipsei celor primari (lipsa datelor statistice pe anumiți indicatori) și au fost evaluați cu maxim 2 puncte (a se vedea detalii în **Anexa 2**):

Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța
0%	0 puncte	Nu este relevantă
1-9%	0,1-0,9 puncte	Relevanță mică
10-19%	1-1,4 puncte	Relevanță medie
20-24%	1,5-1,9 puncte	Relevanță semnificativă
25%+	2 puncte	Relevanță mare

Tabel 3. Scala de evaluare a relevanței politicilor publice prin prisma indicatorilor secundari

Limitările metodologiei de analiză țin de aplicarea aceluiași cadru de analiză unor strategii și politici publice care nu sunt elaborate uniform, urmând toate unul și același cadru general de planificare și elaborare, care să urmărească îndeaproape o structură comună, de genul:

- Planificare participativă
- Analiza situației și definirea problemei/problemelor
- Definirea scopului sau viziunii strategice
- Obiective generale și obiective specifice
- Rezultate așteptate și indicatori de progres
- Planuri de acțiune și bugetele aferente
- Monitorizare și evaluare

În cadrul prezentei analize, în baza metodologiei descrise, au fost evaluate 17 strategii/politici publice elaborate/ aprobate în perioada 2022-2023:

Nr.	Documentul de politici	Relevanța de gen a documentului
1.	Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”	Relevanță semnificativă
2.	Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028	Relevanță foarte mare
3.	Strategia națională de sănătate ”Sănătatea 2030”	Relevanță foarte mare
4.	Programul național de răspuns la tuberculoză pentru anii 2022-2025	Relevanță foarte mare
5.	Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025	Relevanță mare
6.	Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027	Relevanță foarte mare
7.	Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025	Relevanță semnificativă
8.	Programul pentru anii 2023-2025 de implementare a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027	Relevanță mică
9.	Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	Relevanță semnificativă
10.	Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027	Relevanță semnificativă
11.	Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025	Relevanță mare
12.	Programul de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025	Relevanță foarte mare
13.	Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027	Relevanță foarte mare
14.	Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	Relevanță foarte mare
15.	Strategia de dezvoltare „Educația 2030”	Relevanță foarte mare
16.	Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret ”Tineret 2030” și Programul de implementare pentru anii 2023-2026	Relevanță mare
17.	Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030	Relevanță foarte mare

NIVELUL EGALITĂȚII DE GEN ÎN POLITICI

În capitolul respectiv vom prezenta un sumar al nivelului general de integrare a dimensiunii de gen în 17 strategii și politici publice adoptate în perioada 2022-2023, precum și o analiză comparativă a politicilor analizate în documentele precedente (2013, 2014 și 2016). Această analiză ne va permite să evidențiem care sunt tendințele în ce privește ajustarea documentelor strategice la dimensiunea de gen și în ce măsură acestea răspund necesităților specifice femeilor și bărbaților. O analiză detaliată a fiecărui document de politică publică este prezentată în capitolul IV al acestui document.

Media nivelului de integrare a dimensiunii de gen în politicile publice curente atinge un scor de 1,86 din 4 puncte posibile, ceea ce indică faptul că politicile actuale se află la un *nivel intermediar* de integrare a egalității de gen în conținutul și intervențiile acestora, fiind la doar câteva zecimi distanță de nivelul consolidat. Acest scor a fost influențat, în mare parte, de media înaltă acumulată de 3 politici publice care au atins un nivel consolidat de integrare a dimensiunii de gen, cu un punctaj aproape de cel maximal posibil. În mod specific, ne referim la *Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret "Tineret 2030"* care a acumulat cea mai mare medie de **3,6** puncte din 4, *Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027* cu un scor de **3,5** puncte și *Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026* cu media de **3,4** puncte. De menționat că în elaborarea acestor politici au fost implicați reprezentanți ai societății civile, motiv pentru care prezumăm că prezența acestora ca membri ai grupurilor de lucru a determinat o mai bună calibrare a politicilor la necesitățile specifice ale anumitor grupuri de populație, femei și bărbați. Totodată, în analiză a fost inclus și *Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027* care este o politică focusată nemijlocit pe avansarea egalității de gen în structurile de ordine, pace și securitate, fapt ce explică media acumulată – de 3,8 puncte.

Din 17 politici analizate, 4 politici se află la nivel incipient de integrare a dimensiunii de gen, în timp ce 8 politici – la nivel intermediar și doar 1 politică la nivel consolidat (*Strategia Națională "Educația 2030"*) și 4 la nivel avansat. Acest lucru indică necesitatea de a continua eforturile de integrare a dimensiunii de gen în politici, având în vedere faptul că o bună parte dintre acestea abordează domenii unde se atestă inegalități de gen relevante (cum ar fi politicile în domeniul dezvoltării regionale, în domeniul sănătății, în domeniul securității).

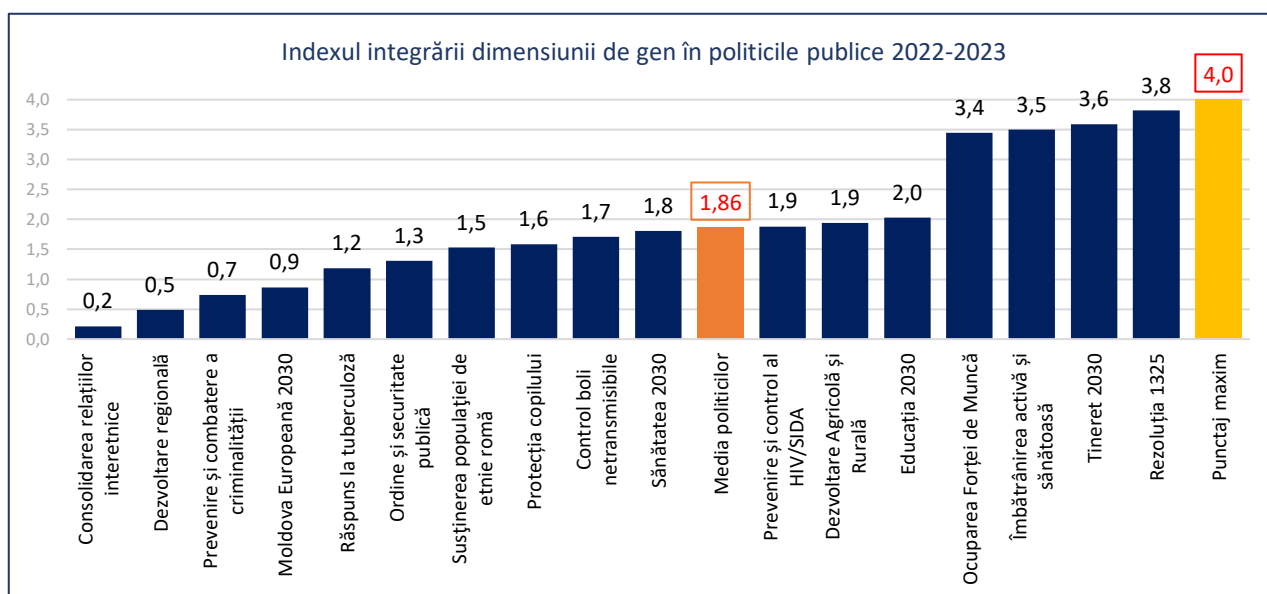

Figura 1. Nivelul integrării dimensiunii egalității de gen în politicile publice adoptate în perioada 2022-2023

Sursa: Calculele CPD

Scorul actual indică un progres evident în raport cu evaluările precedente realizate în perioada 2013-2016.

Analiza arată că politicile adoptate în perioada 2022-2023 se poziționează la nivel intermediar ușor spre consolidat, pe scala de evaluare a nivelului de integrare a dimensiunii de gen, acumulând un scor de **1,86** din 4 puncte posibile. În termeni numerici, aceasta constituie o creștere de 0,98 puncte față de media politicilor 2015-2016 – **0,88** și de 1,07 puncte față de media politicilor din 2013 – **0,79**.

Analiza detaliată a celor trei etape principale de planificare a politicilor publice (definirea și analiza problemei, cadrul de rezultate și cadrul de implementare) indică o îmbunătățire constantă pe toate trei dimensiuni. Cel mai mare progres se atestă în cazul etapei de analiză a problemei, cu o creștere de 1,16 puncte față de media politicilor 2015-2016. Etapa doi, cadrul de rezultate, se referă la cadrul logic al politicii și anume obiectivele politicii, intervențiile propuse și indicatorii de performanță. La această etapă nivelul de integrare a dimensiunii de gen a crescut cu 0,83 puncte față de media 2015-2016. Cea de-a treia etapă de planificare a politicilor publice – cadrul de implementare – atestă o sporire de 0,94 a mediei generale, față de anul 2016. Astfel, dacă politicile publice aprobate până în anul 2016 inclusiv se poziționau la nivel incipient de integrare a dimensiunii de gen, atunci în 2023 – acestea au atins nivelul intermediar.

Acest progres este determinat de mai mulți factori: (i) autoritățile publice dau dovadă de mai multă deschidere și conștientizare a diversității umane, a necesităților și preocupărilor specifice ale femeilor și bărbaților, a diferitor grupuri de populație; (ii) în ultimii ani se atestă o implicare mai plenară a societății civile în procesele decizionale, inclusiv în cele de elaborare a politicilor publice, oferind expertiză și soluții de politici din perspectiva grupurilor pe care le reprezintă; (iii) în contextul acordului de asociere MD-UE și a obținerii statutului de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană, Republicii Moldova i-au fost impuse anumite condiționalități, care vizează inclusiv și aspecte de incluziune și egalitate de șanse în diferite sfere ale vieții socio-economice și politice. În contextul angajamentelor asumate de către Republica Moldova și ținând cont de procesul de transpunere a diferitor directive UE în legislația națională, există prezumții rezonabile că acest efort va avea implicații asupra calității politicilor publice adoptate și nivelul de incluziune și egalitate la care se aliniază aceste politici.

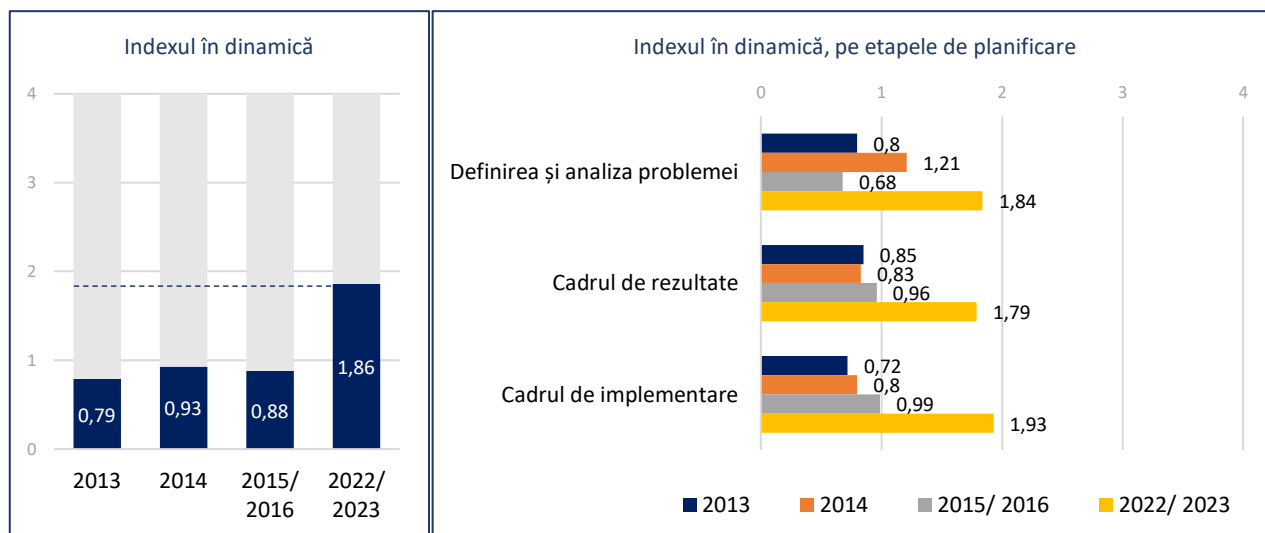

Figura 2. Media integrării dimensiunii egalității de gen în etapele de planificare a politicilor publice adoptate în perioada 2013, 2014, 2015-2016 și 2022-2023

Sursa: Calculele CPD

În pofida faptului că majoritatea politicilor sunt relevante din perspectiva de gen, acestea încă nu abordează în mod adecvat inegalitățile existente. Graficul de mai jos ilustrează poziționarea politicilor publice 2022-2023 din perspectiva relevanței și nivelului de integrare a dimensiunii de gen. O politică publică devine relevantă din perspectiva de gen atunci când domeniul care îl abordează înregistrează inegalități semnificative între femei și bărbați. Din imagine observăm că majoritatea politicilor analizate se plasează în cadranul patru – ceea ce înseamnă că politicile respective au o relevanță de gen semnificativă până la foarte mare, însă nivelul de integrare a dimensiunii de gen este sub media 2, ce reprezintă un nivel intermediar.

Altfel spus, politicile din cadranul 4 înregistrează inegalități de gen mari, însă nu au reușit să răspundă eficient la preocupările și necesitățile specifice ale diferitor grupuri de femei și bărbați prin intervențiile și abordările incluse în politică.

Cel mai rău se poziționează *Strategia Națională de Dezvoltare Regională* și *Programul de prevenire și combatere a criminalității*, care abordează domenii cu inechități mari. Strategia Națională de Dezvoltare Regională acoperă domenii legate de dezvoltare economică la nivel regional și local, de dezvoltare a infrastructurii, sporire a accesului la servicii, domenii în care există diferențe semnificative în modul cum femeile și bărbații reușesc să beneficieze de oportunitățile economice, de resurse ș.a. Cu toate acestea, documentul de politici nu analizează aceste diferențe și nu propune intervenții care să le diminueze. Situație similară se atestă și în cazul Programului de prevenire și combatere a criminalității, care își propune obiective legate de combaterea traficului de ființe umane, diminuarea ratei criminalității ș.a. În pofida faptului că datele statistice arată în mod concludent că femeile devin frecvent victime ale anumitor tipuri de infracțiuni și crime, iar bărbații – a altor tipuri, aceste diferențe nu sunt luate în considerare în documentul de politici și, respectiv, nu sunt propuse soluții adecvate și calibrate la amploarea problemelor. Politicile din domeniul sănătății, deși au o medie de integrare a perspectivei de gen mai înaltă, nu abordează pe deplin diferențele de gen, în pofida faptului că există inegalități importante în ceea ce privește modul cum femeile și bărbații accesează serviciile medicale și implicațiile asupra stării de sănătate a femeilor și bărbaților.

Din cele 17 politici publice analizate, cel mai bine se poziționează 3 documente strategice: *Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă*, *Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret "Tineret 2030"* și *Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă*. Acestea recunosc în documentul de politici inegalitățile de gen existente, diversitatea umană și necesitățile diferențiate ale femeilor și bărbaților din diferite grupuri de populație.

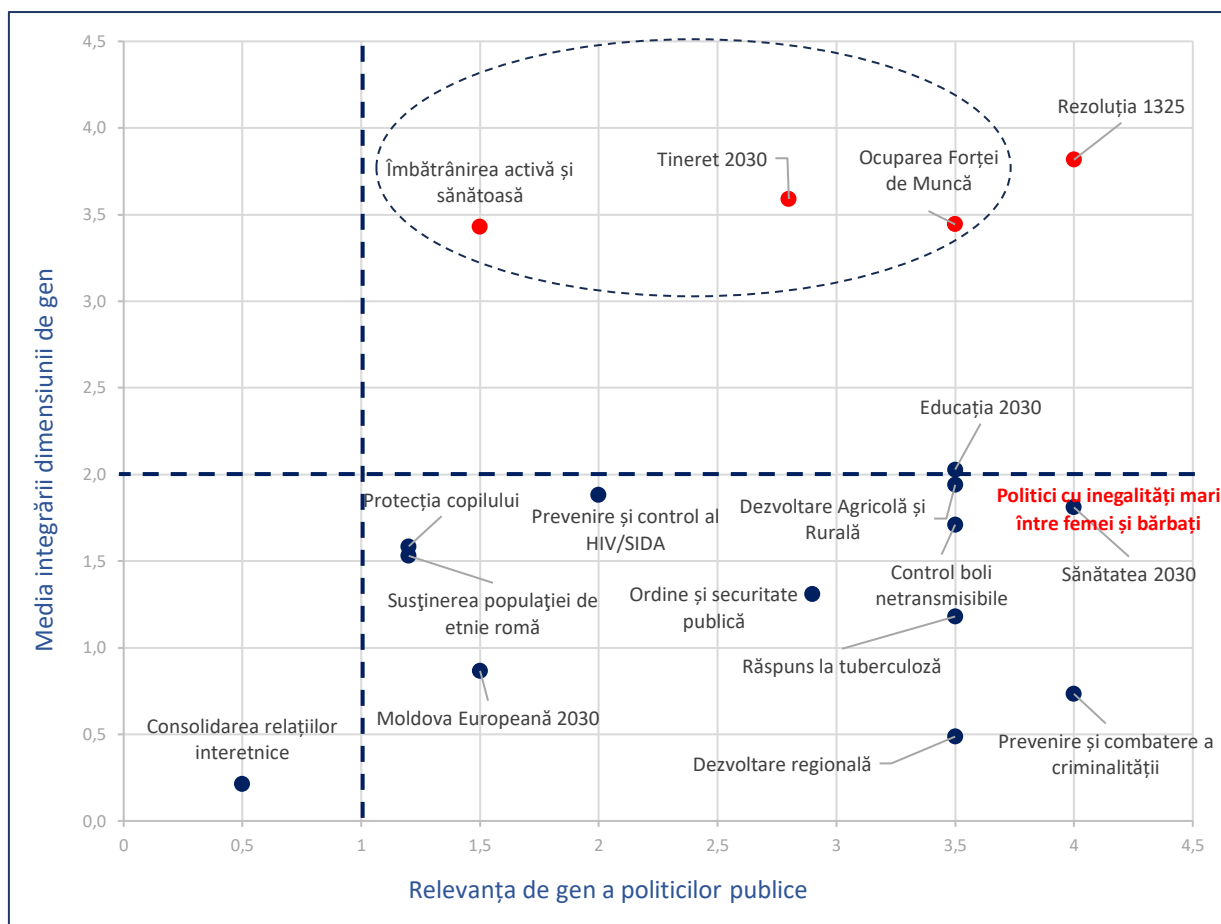

Figura 3. Cartografierea politicilor publice adoptate în perioada 2022-2023 din perspectiva relevanței de gen și nivelului integrării dimensiunii de gen

Sursa: Calculele CPD

Integrarea dimensiunii de gen în analiza problemei și cadrul de rezultate este lacunară în cazul majorității politicilor analizate. Analiza primei etape de planificare a politicilor publice – definirea și analiza problemei – se preocupă de modul cum este argumentată situația abordată de documentul de politici, cât de vaste și cuprinzătoare sunt datele utilizate în descrierea situației, cât de comprehensive și dezagregate sunt datele, în ce măsură sunt explicate cauzele problemelor, în ce măsură sunt recunoscute preocupările și necesitățile specifice ale femeilor și bărbaților din diferite categorii de populație. Analiza cadrului de rezultate, cea de-a doua etapă de planificare strategică, se referă la conținutul programatic al documentului de politici și urmărește înțelegerea modului în care obiectivele politicii și planul de acțiuni vin să răspundă necesităților specifice ale femeilor și bărbaților, dar și modul în care acestea sunt logic corelate cu preocupările identificate în descrierea situației. Analiza cadrului de implementare, cea de-a treia etapă, se axează pe cadrul de monitorizare și evaluare, urmărind gradul în care indicatorii de performanță stabiliți țin cont de dimensiunea de gen. Din figura de mai jos observăm că majoritatea politicilor publice examinate integrează mai puțin perspectiva de gen în *Definirea și analiza problemei*, fiind utilizate date generice, puține date dezagregate. Spre exemplu, politici precum Strategia Națională de Dezvoltare Regională sau Strategia Națională "Educația 2030", deși înregistrează diferențe de gen semnificative, acestea nu sunt abordate în descrierea problemei. Excepție din tabloul general fac politicile care au acumulat punctaj aproape de cel maximal - Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret "Tineret 2030" care a acumulat 4 puncte, Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 – cu un scor de 3,8 puncte și Programul privind Îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027 cu un scor de 3,5 puncte.

Situație similară se atestă și în ceea ce privește *Cadrul de rezultate*. Deși, per ansamblu, scorul mediu este mai mare, comparativ cu *Definirea și analiza problemei*, în majoritatea cazurilor acesta nu depășește media 2, plasându-le la nivel intermediar. Într-un exercițiu coerent de elaborare a unei politici publice, cadrul de rezultate este strâns corelat cu definirea și analiza situației. Astfel, insuficiența datelor utilizate în argumentarea problemei sau îngustarea unghiului de analiză (când se utilizează doar date generice, cum ar fi rata generală de ocupare, rata generală de acces, fiind omise perspectivele multidimensionale legate de gen, vârstă, mediu de reședință, dizabilitate ș.a.), atunci și intervențiile incluse în planul de acțiuni sunt superficiale sau nu abordează în mod adecvat inechitățile existente. O excepție în acest sens constituie Strategia Națională "Educația 2030", care a acumulat un scor extrem de mic la etapa de analiză a problemei, însă a propus obiective și ținte care vin să diminueze cele mai importante inechități în sistemul educațional.

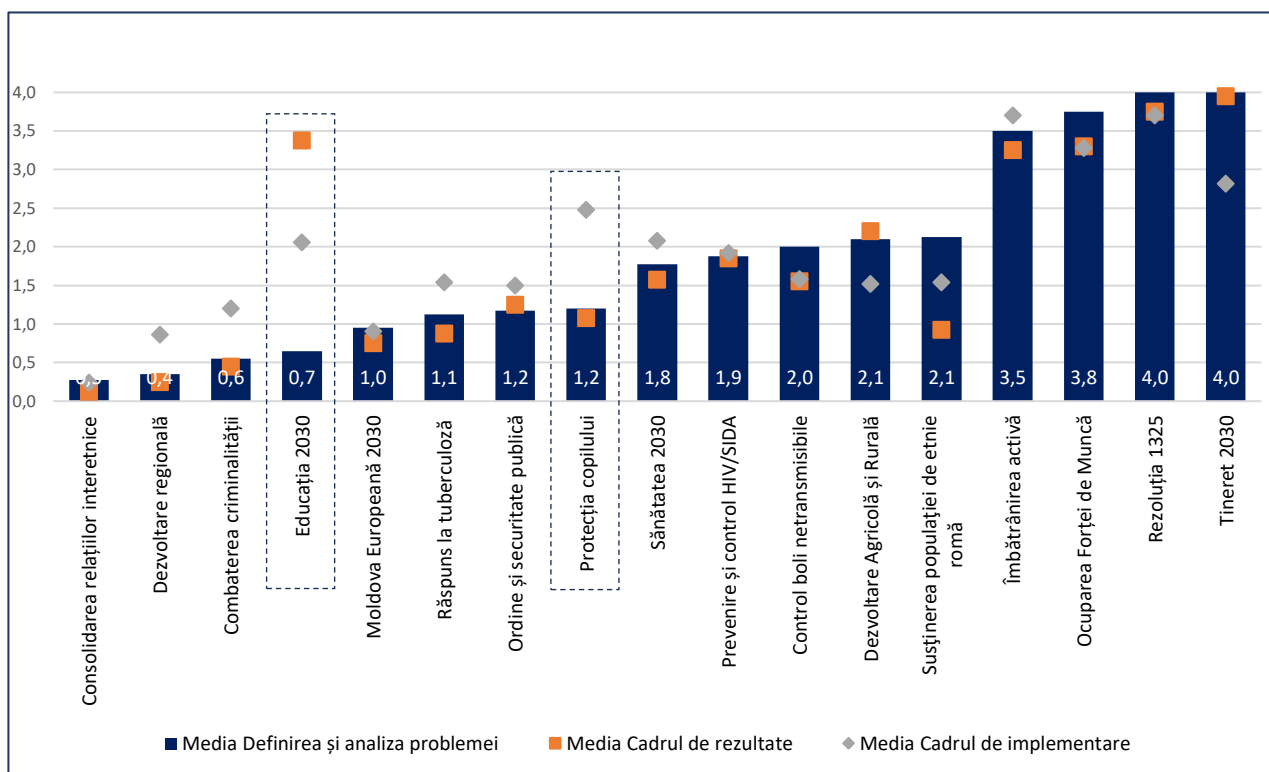

Figura 4. Mediile de integrare a dimensiunii de gen în cele trei etape de planificare a politicilor publice 2022-2023

Sursa: Calculele CPD

RELEVANȚA DE GEN A POLITICILOR ANALIZATE

În acest capitol vom evalua relevanța de gen a 17 politici adoptate în perioada 2022 – 2023. Estimarea relevanței politicilor publice constă în stabilirea măsurii în care politica publică este semnificativă din punct de vedere al aspectelor de gen. Această metodologie ne permite să definim și să înțelegem cât de importantă este propunerea de politică publică din perspectiva egalității de gen și cât efort necesită procesul de integrare a acestei dimensiuni.

Relevanța este determinată folosind conceptul de decalaj de gen, care reprezintă diferența între valoarea maximă a unui indicator pentru femei sau bărbați și valoarea minimă a aceluiși indicator (a se vedea metodologia de calcul a relevanței). În fiecare din domeniile analizate, vom încerca să identificăm decalajul de gen. Acest lucru devine dificil în condițiile când majoritatea politicilor analizate nu prezintă și nu utilizează date dezagregate pe gen.

1. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” are o relevanță semnificativă de gen.

Acesta este un document de importanță strategică pentru Republica Moldova, care trasează principalele direcții de acțiune și intervenție a statului și stabilește obiectivele de dezvoltare durabilă în corespundere cu dimensiunile utilizate de Uniunea Europeană la măsurarea calității vieții persoanei. Relevanța de gen a acestui document de politici se explică prin inegalitățile existente în domeniile abordate: educație, piața muncii, acces la resurse, la infrastructură etc. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, ponderea tinerilor NEET (care nu sunt încadrați nici pe piața muncii, nici într-o formă de educație formală sau non-formală) în totalul tinerilor de 15-29 ani este de 34,6% în cazul bărbaților și 17,5% în cazul fetelor, înregistrându-se un decalaj de peste 14p.p. în 2022¹. Diferențe semnificative se atestă și în ceea ce privește accesul la resurse – în 2022, decalajul în salariul mediu al femeilor și bărbaților a constituit 15,5%², iar decalajul de gen în pensii – 17,9%³. Pe piața muncii se mențin inegalitățile de gen – rata de ocupare a bărbaților este mai mare (44,7%), comparativ cu cea a femeilor (36,8%)⁴.

2. Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028 are o relevanță foarte mare de gen.

Pornind de la scopul Strategiei, și anume: crearea condițiilor necesare pentru asigurarea veniturilor, ocupării și asigurării condițiilor de trai ale cetățenilor, atragerea investițiilor și îmbunătățirea infrastructurii regionale, atestăm niște inegalități de gen foarte semnificative: (i) ponderea afacerilor conduse de femei constituie 33,9%, pe când ponderea conducătorilor de afaceri bărbați înregistrează o valoare de 66,1%⁵, discrepanța de gen fiind dublă și (ii) din totalul volumului de muncă neremunerată desfășurată în Moldova, 64% este realizată de către femei și doar 34% de către bărbați⁶.

3. Strategia națională de sănătate ”Sănătatea 2030” are o relevanță foarte mare de gen.

Unul dintre obiectivele generale ale Strategiei ține de reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin acțiuni de prevenire a îmbolnăvirilor, protecția și promovarea sănătății prin controlul factorilor de risc comportamentali și intervenții de prevenire a bolilor netransmisibile. Potrivit datelor Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, șase din zece adulți din Republica Moldova sunt supraponderali (64% din populație). O proporție semnificativ mai mare este în rândul bărbaților (71%), comparativ cu 57% în rândul femeilor⁷. Conform datelor Studiului STEPS 2021 privind prevalența factorilor de risc pentru bolile netransmisibile în Republica Moldova, efectuat la populația cuprinsă între 18 și 69 ani, consumul de tutun are o rată de aproximativ șapte ori mai mare în rândul bărbaților (52,0%), comparativ cu a femeilor (7,7%)⁸.

¹ [Biroul Național de Statistică, rata tinerilor NEET](#)

² [Biroul Național de Statistică, disparitatea salarială de gen,](#)

³ [\(IN\)EGALITATEA ÎN SALARII ȘI PENSII ÎNTRE FEMEII ȘI BĂRBATI ÎN 2022,](#) Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)

⁴ [Biroul Național de Statistică, rata de ocupare a femeilor și bărbaților](#)

⁵ [Raport analitic privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenariat, BNS](#)

⁶ [Utilizarea timpului pentru munci neremunerate în Republica Moldova, BNS](#)

⁷ [Supravegherea de stat sănătății publice în Republica Moldova,](#) raport anual 2021, ANSP

⁸ [Datele studiului STEPS 2021](#)

4. Programul național de răspuns la tuberculoză pentru anii 2022-2025 are o relevanță foarte mare de gen. Datele statistice relevă un decalaj enorm în ceea ce privește incidența și prevalența îmbolnăvirii cu tuberculoză în rândul femeilor și bărbaților. În anul 2022, au fost înregistrate 1059 cazuri noi de infectare cu tuberculoză (incidența) în rândul bărbaților și 353 cazuri noi în rândul femeilor. Prevalența îmbolnăvirii cu tuberculoză activă este, la fel, de circa trei ori mai mare în rândul bărbaților – 88 persoane la 100 000 locuitori, comparativ cu 26,4 femei⁹. Există diferențe relevante și în ponderea femeilor și bărbaților în totalul persoanelor decedate din cauza tuberculozei, respectiv 84,8% în raport cu 15,2%¹⁰.

5. Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025 are o relevanță mare de gen. Potrivit datelor Băncii Mondiale, prevalența HIV în Republica Moldova constituie 0,8% din totalul populației cu vârsta cuprinsă între 15-49, dintre care 36% sunt femei, iar 64% - bărbați¹¹. Conform datelor BNS, incidența HIV în Moldova este mai mare în rândul bărbaților, cu un raport de 307 cazuri la 205 cazuri în 2022¹².

6. Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Datele actuale indică un decalaj semnificativ în speranța de viață a femeilor și bărbaților. Potrivit datelor BNS, în 2022 aceasta constituia 75,7 ani pentru femei și 67,1 ani pentru bărbați¹³. Studiile arată că speranța de viață este influențată de diferiți factori sociali și comportamentali, cum ar fi: factori de mediu, comorbidități, consum de tutun și alcool, etc. Consumul de alcool este una dintre problemele în top ale Republicii Moldova. Prevalența consumului episodic excesiv (prevalence of episodic heavy drinking) pentru populația 15+ ani constituia 44,5% în rândul bărbaților și 11,7% în rândul femeilor¹⁴

7. Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 are o relevanță semnificativă de gen, ținând cont de cel puțin două aspecte: (i) rata de alfabetizare și (ii) rata de ocupare în rândul femeilor și bărbaților de etnie romă. Una dintre principalele dificultăți în procesul de elaborare a unor măsuri țintite pe populația de etnie romă ține de insuficiența de date statistice care să reflecte situația obiectivă. Cu toate acestea, unele [cercetări](#) indică inegalități relevante în ceea ce privește rata de alfabetizare, unde 45% dintre femei și 33% dintre bărbați nu au studii.

8. Programul pentru anii 2023-2025 de implementare a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 are o relevanță de gen mică. La moment nu dispunem de date care ar indica situația fiecărei etnii în parte și eventuale diferențe între femei și bărbați, cu excepția etniei rome, care este abordată într-un program național separat. Având în vedere că Strategia își propune consolidarea coeziunii sociale între diferite etnii pe teritoriul Republicii Moldova, aspectele de gen devin mai puțin relevante. O mai mare importanță în acest caz au aspectele de incluziune și non-discriminare față de grup în general.

9. Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia are o relevanță semnificativă de gen, din câteva considerente: (i) violența față de copii rămâne o problemă pentru Republica Moldova: una din șapte fete și unul din douăzeci de băieți au fost supuși violenței sexuale până la vârsta de 18 ani. Violența fizică este cel mai des întâlnit tip de violență survenit în copilărie, afectând una din cinci fete și unul din trei băieți¹⁵, (ii) traficul de ființe umane în rândul minorilor se păstrează în tendințe. Pe parcursul anului 2022, la nivel național au fost identificate 151 victime ale TFU, dintre care: 43 fete și 1 băiat (minori)¹⁶.

⁹ [Biroul Național de Statistică, morbiditatea populației prin tuberculoză activă](#)

¹⁰ [Biroul Național de Statistică, repartizarea decedaților după cauze deces](#)

¹¹ [Prevalența HIV în Moldova, Banca Mondială](#)

¹² [Biroul Național de Statistică, incidența HIV în Moldova](#)

¹³ https://statistica.gov.md/ro/speranta-de-viata-la-nastere-9580_60478.html

¹⁴ [Consumul de alcool în Moldova, OMS](#)

¹⁵ https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/08/OIM_MoldovaVACS2019_RO_interactive.pdf

¹⁶ https://www.antitrafic.gov.md/public/files/Anexa_nr_1_la_Raportul_naional_antitrafic_2023.pdf

10. Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027 are o relevanță semnificativă de gen. Programul își propune asigurarea accesului persoanelor vârstnice la servicii de sănătate calitative și incluziunea acestora în sfera socio-economică, prin conceperea unor măsuri pozitive de integrare. Acest efort trebuie să pornească de la câteva aspecte relevante de gen: (i) femeile vârstnice nu au acces deplin la serviciile de îngrijire a sănătății, nevoia medicală nesatisfăcută fiind de 35%, comparativ cu circa 25% în rândul bărbaților vârstnici; (ii) femeile aflate la vârsta de pre-pensionare și pensionare sunt într-o pondere mai mică încadrate pe piața muncii (51,8% rata de ocupare în rândul bărbaților și 37,6% în rândul femeilor), fapt ce explică vulnerabilitatea financiară a acestora.

11. Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025 are o relevanță mare de gen. Atunci când vorbim despre securitatea și nivelul siguranței persoanei, diferențele de gen sunt importante: circa 44,9% dintre femei nu se simt în siguranță pe timp de noapte în locuri publice, comparativ cu 30,8% dintre bărbați; 8,7% dintre femei nu se simt în siguranță pe timp de zi, comparativ cu 5,1% dintre bărbați¹⁷. Diferențe de gen semnificative se atestă și în reprezentarea femeilor în structurile de ordine și securitate - ponderea femeilor în numărul total al angajaților organelor de poliție, inclusiv din protecția civilă și grăniceri, la începutul anului 2022, a fost de doar 23,0%.

12. Programul de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025 are o relevanță foarte mare de gen. Programul țintește spre două obiective extrem de sensibile la dimensiunea de gen: prevenirea și combaterea infracțiunilor ce atentează la viața și proprietatea persoanei (inclusiv cele asociate violenței domestice și violenței sexuale) și prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, în ambele cazuri fiind mai vulnerabile femeile. Potrivit datelor actuale, victimele infracțiunilor de violență în familie sunt preponderent femei (88%)¹⁸. În cazul traficului de ființe umane, vulnerabilitatea este direct corelată cu tipul de exploatare. Astfel, în cazul TFU prin exploatare în muncă cel mai afectați sunt bărbații – din 151 de cazuri înregistrate, 133 implică bărbați și 20 cazuri – femei. În cazul TFU prin exploatare sexuală, 100% dintre cazuri implică femei¹⁹.

13. Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027 are o relevanță foarte mare de gen. Reprezentarea femeilor în sectorul de securitate și apărare este unul destul de redus: din totalul efectivului, doar 21,15% sunt femei, respectiv, ponderea bărbaților este de 78,85%. Una dintre cauzele principale ale acestui fenomen sunt stereotipurile de gen. Deși se atestă o îmbunătățire în acest sens, o treime din populație consideră că sectorul de apărare este destinat doar pentru bărbați.

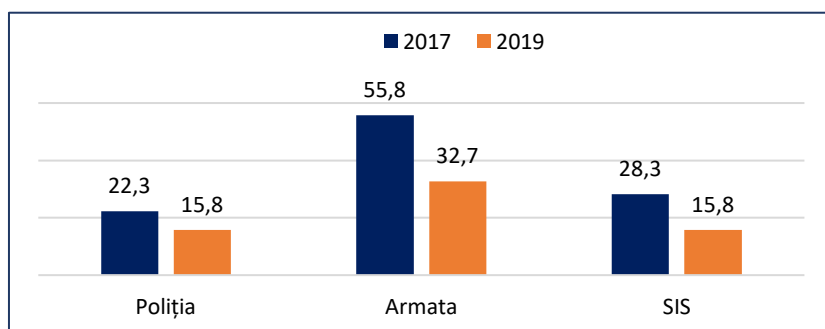

Figura 5. Tendința percepției față de implicarea doar a bărbaților în Poliție, Armată și SIS,%
Sursa: Sondaj național de opinie, CPD 2017 și 2019

14. Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. În pofida eforturilor de reducere a inegalităților pe piața muncii, decalajele de gen persistă în ratele de ocupare a forței de muncă cu vârsta de 15 ani și peste: în 2022 rata de ocupare a femeilor a constituit 36,7%, în timp ce rata de ocupare a bărbaților - 44,7%)²⁰. Acest decalaj crește enorm,

¹⁷ https://progen.md/wp-content/uploads/2021/12/CPD_MOLDOVA-INEGALA-2021.pdf

¹⁸ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/03/Programul-VFF-si-VF_-15.03.2023_final.pdf

¹⁹ https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raportul_national_antitrafic_2019_a1_a2.pdf

²⁰ [Biroul Național de Statistică, rata de ocupare, 15+ ani](https://biroul-nacional-de-statistica.gov.md/ro/indicatori/15+ani)

atunci când vorbim despre ocuparea forței de muncă de vârstă reproductivă. Potrivit datelor BNS, rata de ocupare a femeilor cu vârsta de 25-49 ani cu cel puțin un copil de 0-6 ani este de două ori mai mică decât a bărbaților - 37,3% și, respectiv, 67%²¹. Acest lucru denotă faptul că există încă bariere în ceea ce privește reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie.

15. Strategia de dezvoltare „Educația 2030”. În R. Moldova educația este caracterizată de inegalități semnificative de gen. Băieții sunt mai predispuși să întrerupă mai devreme studiile. În 2019, procentul bărbaților cu vârsta cuprinsă între 18-24 de ani care au părăsit studiile a fost de 22,6% față de 15,3% femei. Există o segregare semnificativă de gen la aproape toate nivelurile de învățământ postsecundar. Inegalitatea de gen în alegerea opțiunilor pentru continuarea învățământului superior este determinată, în mare parte, de rolurile de gen. Astfel, băieții tind să aleagă mai mult specialități din domeniile STEM (precum matematica, IT, ingineria, producția, construcția etc.), care sunt de obicei mai bine plătite, iar fetele optează pentru specialități din domenii umaniste (arte, științe sociale, jurnalism și informație etc.). În R. Moldova fiecare al cincilea student este predispus să nu continue ciclul de învățământ până la sfârșit. Rezultatele PISA 2018 arată că, doar 47,8% dintre studenți intenționează să continue procesul de învățământ, prin obținerea unui nivel terțiar de studii. Rata de absolvire a învățământului superior relevă diferențe de gen extrem de mari: 65% în cazul fetelor și 36% în cazul băieților.

16. Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret ”Tineret 2030” și Programul de implementare pentru anii 2023-2026 are o relevanță mare de gen. În rândul populației există o serie de discrepanțe semnificative de gen. Rata de activitate a fetelor este mai scăzută decât a băieților cu tocmai 23,8 p.p.²². Pe de altă parte, rata băieților care au absolvit instituțiile de învățământ superior este de 36%, pe când a fetelor este de 64%²³, discrepanța fiind practic dublă. Totodată, 20,8 % dintre tinere fac parte din grupul tinerilor NEET, comparativ cu 13,5% dintre băieți²⁴.

17. Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030 are o relevanță foarte mare de gen. Rata exploatațiilor agricole conduse de către femei este de 36% comparativ cu 64% conduse de bărbați.²⁵ Iar dacă ne referim la suprafețe exploatațiilor agricole pe care le dețin fiecare, discrepanța e și mai semnificativă: din totalul suprafeței exploatațiilor agricole, doar 19% aparțin femeilor, iar 81% bărbaților.²⁶ De asemenea, rata de activitate a ambelor sexe în agricultură diferă: 62,1% de bărbați muncesc în acest sector, pe când femei sunt doar 37,7%²⁷.

---

²¹ [Biroul Național de Statistică, rata de ocupare a persoanelor cu cel puțin un copil de vârstă 0-6 ani](#)

²² [Biroul Național de Statistică, rata de activitate](#)

²³ [Biroul Național de Statistică, rata de absolvire a instituțiilor de învățământ superior](#)

²⁴ [Biroul Național de Statistică, rata tinerilor NEET](#)

²⁵ [Femeile și bărbații în agricultură Republicii Moldova, BNS](#)

²⁶ [Femeile și bărbații în agricultură Republicii Moldova, BNS](#)

²⁷ [Biroul Național de Statistică, rata de ocupare pe sectoare de activitate](#)

ANALIZA PE STRATEGII/ POLITICI

În capitolul ce urmează vom prezenta o analiză individuală detaliată a 17 strategii/ politici publice adoptate în perioada 2022 – 2023, din perspectiva indicatorilor utilizați la fiecare etapă de elaborare a documentului de politici. Acest cadru ne permite să evidențiem zonele unde se mențin inegalități de gen sau chiar se creează noi inegalități, precum și să identificăm principalele arii de intervenție.

1. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE „MOLDOVA EUROPEANĂ 2030”²⁸

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	1	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0,8	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	0,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	0	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,8	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	0,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	0	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	0,5	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2,5	2,3
Media Cadrul de implementare		0,9	1,9
MEDIA GENERALĂ		0,9	1,86

S

²⁸ Document disponibil la adresa: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf

Constatări:

1. Documentul SND „Moldova Europeană 2030” este construit pe dimensiunile utilizate de Uniunea Europeană la măsurarea calității vieții persoanei și stabilește obiective de dezvoltare durabilă în corespundere cu acestea. Contextul internațional, examinat în partea analitică a SND, este focusat mai puțin pe aspecte de dezvoltare umană și, deloc pe abordările integrate de gen.
2. Deși se statuează că SND „Moldova Europeană 2030” este centrată pe om, pe calitatea vieții și pe valorificarea pe deplin a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și că transpune la nivel național, ODD și principiile Agendei 2030, printre care și principiul „Nimeni nu este lăsat în urmă”, în partea analitică, lipsesc referințele la clasamentele internaționale focusate pe dezvoltarea umană și asigurarea egalității de gen în cele mai importante domenii social-economice.
3. Analiza situației sectoriale interne dezvoltă anumite decalaje de gen în partea ce vizează veniturile (din salariu) a populației, sănătatea și starea de bine, sistemul judecătoresc și accesul la servicii de asistență juridică, celelalte componente însă se prezintă neutre la dimensiunea de gen.
4. În cadrul dimensiunii naționale, SND prezintă situația în domeniile aferente respectării drepturilor omului, veniturilor acestora, infrastructurii și condițiilor de trai, educației, culturii și dezvoltării personale, sistemelor de sănătate și protecție socială, administrației publice, justiției, securității umane și calității mediului. Totuși, prin prisma decalajelor de gen persistente în societatea moldovenească se menționează doar discrepanțele salariale și speranța de viață la naștere mai mare cu 8 ani pentru femei decât pentru bărbați.
5. SND omite totuși problemele de inegalitate dintre femei și bărbați în domeniul educației (de ex: abandonul sistemului de învățământ terțiar de către băieți; preponderența băieților la specializările STEM; preponderența femeilor în rândul cadrelor didactice etc); accesului disproporționat la infrastructură și utilități; elementelor de inechitate în sistemul de pensii pentru limita de vârstă; reprezentarea echitabilă a femeilor și bărbaților în funcții decizionale; impactul diferit al schimbărilor climatice asupra nevoilor și preocupărilor bărbaților și femeilor.
6. Decalajele de gen, care sunt evidențiate în SND au fost analizate prin prisma cauzelor, dar și a factorilor care le determină. Cu toate acestea, cauzele inegalităților de gen din domeniul educației, accesului la infrastructură, utilități, pensii echitabile pentru limita de vârstă, securitate umană au fost omise în SND.
7. Procesul de consultare publică a SND a avut ca rezultat îmbunătățirea documentului din punct de vedere a integrării dimensiunii de gen. Versiunea SND adoptată de Guvern, integrează aspecte referitoare la perspectiva de gen într-o măsură mai mare decât versiunea documentului, plasată pentru consultări la data de 26 iulie (care analiza doar decalajele la capitolul de venituri ale femeilor și bărbaților). Acesta este un argument în favoarea faptului că în procesul de consultare publică, problemele inegalității de gen au fost abordate, iar drept rezultat, documentul a devenit mai sensibil la dimensiunea de gen, dar totuși le abordează insuficient.
8. În partea referitoare la obiective, ținte și direcții de politici, elemente ce formează cadrul de rezultate al SND, perspectiva de gen, materializată prin reducerea inegalităților și inechităților de șanse și acces la resurse între femei și bărbați este omniprezentă. Principiul Agendei 2030 de a nu lăsa pe nimeni în urmă în procesul de dezvoltare durabilă a fost luat în considerare la elaborarea SND. Toate cele 10 Obiective Generale ale SND, includ în cadrul țințelor strategice măsuri pentru combaterea inegalităților dintre femei și bărbați, precum și iau în considerare nevoile și preocupările grupurilor vulnerabile, în stabilirea măsurilor de intervenție.

Recomandări:

1. Focusarea într-o manieră mai evidentă, în partea analitică a documentului, pe componenta dezvoltării umane, pe necesitățile și preocupările persoanei, atât din perspectiva de gen, cât și din prisma principalelor etape ale vieții.

2. Consolidarea secțiunilor analitice sectoriale (dimensiunea internă) cu inegalitățile de gen pe domeniile relevante sectorului, cel puțin conform constatărilor Indexului Egalității de Gen, în vederea asigurării unei abordări integratoare a perspectivei de gen în cadrul documentului. Asigurarea unei analize mai aprofundate a cauzelor și factorilor cauzali, care provoacă și alimentează inegalitățile de gen. Pentru a combate inegalitățile de gen, atât cele față de femei, cât și cele față de bărbați sunt necesare politici publice și intervenții ale autorităților bine informate. Pentru a înțelege mai bine ce stă în spatele acestor decalaje, se impune judicios analiza factorilor cauzali și consultarea eficientă a grupurilor țintă cu privire la necesitățile și interesele lor. Ulterior, în vederea depășirii decalajelor și problemelor de inechitate, politicile publice trebuie să propună soluții și intervenții ce ținesc factorii cauzali identificați ca fiind sursa ce alimentează perpetuarea inegalităților de gen, soluții și intervenții bine determinate și acompaniate de resurse corespunzătoare punerii acestora în aplicare, și nu în ultimul rând, susținute de un cadru de monitorizare și evaluare fiabil și asumat. Aceștia reprezintă „pașii” de bază pe care elaboratorii de politici ar trebui să-i respecte pentru a asigura abordarea integratoare a dimensiunii de gen în politicile publice.
3. Asigurarea și menținerea caracterului transparent, participativ și incluziv a procesului de implementare a SND, astfel încât toate părțile interesate să dispună de posibilitatea de a se implica în procesul de monitorizare și evaluare a realizării obiectivelor și țăintelor strategice ale SND.
4. Examinarea oportunității integrării tuturor țăintelor ODD 5 în lista țăintelor strategice aferente obiectivelor generale ale SND, pentru ca ulterior acestea să fie preluate ca piloni de bază la planificarea strategică sectorială.
5. Asigurarea rolului central al SND în sistemul național de planificare strategică, astfel încât documentele de planificare pe termen mediu și scurt, precum și documentele de politici sectoriale, care urmează a fi elaborate de către autoritățile publice, să fie racordate la obiectivele, țăintele și măsurile de intervenție prevăzute de SND. În egală măsură, este importantă asigurarea integrării în documentele menționate a perspectivei de gen, dar și a principiului Agendei 2030 nimeni să nu fie lăsat în urmă.

2. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE REGIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ANII 2022-2028²⁹

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	0,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0,2	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	0,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		0,4	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	0,2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,2	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	0,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	0,1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,3	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	0,2	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,9	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	1,7	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	0,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	0	2,3
Media Cadrul de implementare		0,9	1,9
MEDIA GENERALĂ		0,5	1,86

²⁹ Document disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135227&lang=ro

Constatări:

1. Deși documentul de politică publică abordează o serie de indicatori ce înregistrează discrepanțe de gen semnificative în Moldova, cum ar fi: rata de ocupare, rata de sărăcie, discrepanța salarială, antreprenoriat, etc., documentul nu include nici o dezagregare din perspectivă de gen, respectiv, nu a fost realizată analiza problemei pe acest criteriu. Dezagregarea care este întâlnită pe tot parcursul documentului este efectuată doar din perspectivă regională.
2. Nu este prevăzut nici un obiectiv și nici o măsură menite să asigure egalitatea de gen. Deși sunt abordate măsuri ce prevăd stimularea ocupării populației, creșterea salarială, bunăstarea cetățenilor, acestea nu abordează în niciun fel inegalitățile de gen din aceste domenii.
3. Planul de acțiuni abordează îmbunătățirea ratei de ocupare, a nivelului salarial, sporirea accesului la servicii, dar nu sunt incluse acțiuni care ar determina asigurarea egalității de gen în aceste intervenții.

Recomandări:

1. Folosirea datelor dezagregate în funcție de sex și corelarea lor cu alte subcategorii de date (rural-urban, categorie de vârstă, acces la servicii și utilități publice, capacitate de plată, participarea în activități economice etc.) pentru a putea prezenta o imagine integrată a situației în domeniu.
2. Integrarea dimensiunii de gen în Planul de Acțiuni, în mod special pentru obiectivele (1) Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor și (2) Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii. Egalitatea de șanse în aceste aspecte este foarte importantă pentru o dezvoltare regională echilibrată.
3. Este necesară integrarea dimensiunii de gen în măsurile de atingere a obiectivelor propuse. Acestea trebuie să asigure ca finalitate acces egal la servicii și utilități publice, oportunități de dezvoltare economică pentru femei și bărbați, un număr echilibrat de finanțări ale proiectelor înaintate de femei și bărbați.

3. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE SĂNĂTATE "SĂNĂTATEA 2030"³⁰

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	2	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	1,2	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1,9	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1,8	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	1,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	1,8	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		1,6	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,9	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	2	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	2	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	3	2,3
Media Cadrul de implementare		2,1	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,8	1,86

³⁰ Document disponibil la adresa: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-05-nu-130-ms-2023.pdf?fbclid=IwAR2MfoMK4VluB2WbWzEvihQdhC5tmIEybDPCVKqM1C7rw8ArFXWwvF7zEr8>

Constatări:

1. Strategia Națională de Sănătate pentru anii 2022-2030 propune o abordare centrată pe persoană și pe resursele umane din sistemul de sănătate, asigurând drepturile fundamentale ale persoanei la sănătate, servicii medicale de calitate și la condiții de muncă decente și sigure pentru angajații din sistem.
2. La analiza situației actuale și determinarea acțiunilor prioritare de intervenție în îmbunătățirea guvernării sistemului de sănătate este utilizat cadrul TAPIC (Transparentă, Responsabilizare, Participare, Integritate și Capacitate). În cadrul analizei au fost prezentate diferite surse de date statistice, precum: BNS, ANSP, IHME USMF Nicolae Testemițeanu, WHO Global Health Expenditure, Ministerul Sănătății, Agenția Medicamentelor și Dispozitivelor Medicale, CNAM etc. Majoritatea datelor au fost dezagregate pe diferite criterii: sex, vârstă, regiune și dizabilitate.
3. Au fost identificați principalii determinanți ai stării de sănătate: de ordin socioeconomic (nivelul veniturilor, criza pandemică COVID 19, criza economică și energetică), de ordin comportamental (consumul de tutun, alcool, alimentație nesănătoasă și inactivitate fizică) și de mediu (apa și aerul poluat, expunerea la zgomot și la substanțe chimice periculoase).
4. Obiectivele Strategiei Naționale de Sănătate sunt parțial adaptate la dimensiunea de gen. Unul dintre obiectivele generale vizează reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin acțiuni de prevenire a îmbolnăvirilor, protecția și promovarea sănătății, precum: programe de imunizare, controlul factorilor de risc comportamentali și intervenții de prevenire a bolilor netransmisibile, inclusiv screening și depistare precoce, mai ales în rândul bărbaților/băieților. Un alt obiectiv, care prevede asigurarea accesibilității și continuității serviciilor medicale integrate centrate pe persoană la toate nivelele sistemului de sănătate, presupune acțiuni ai căror beneficiari finali sunt ambele sexe: dotarea în infrastructura a două spitale regionale (Nord și Sud), regionalizarea serviciilor specializate de diagnostic și tratament, prestarea serviciilor medicale persoanelor și familiilor cu necesități speciale și grupuri vulnerabile din comunitate prin mecanisme de colaborare intersectorială.
5. Indicatorii de referință sunt racordați la indicatorii ODD raportați de RM, dezagregați după criteriile de vârstă, sex, dizabilitate, etnie, limba vorbită, reședință, zonă geografică, statut socioeconomic.
6. Au fost identificate principalele riscuri aferente implementării SMS și măsurile de diminuare și/sau înlăturare a acestora. În acest context au fost numite instituțiile responsabile de implementare, iar Ministerul Sănătății va asigura procedurile de monitorizare și evaluare: monitorizare anuală, evaluare intermediară planificată pentru 2026 și raportul final de implementare în 2031.

Recomandări:

1. Ajustarea obiectivelor propuse în Program, astfel încât acestea să asigure egalitatea de șanse în accesul la serviciile de sănătate și informare.
2. Asigurarea în planul de acțiuni a măsurilor de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen. De asemenea, includerea măsurilor speciale și pentru femeile care reprezintă grupurile vulnerabile (femei roma, femei cu dizabilități, femei din mediul rural etc.). Evidențele naționale indică că circa 50% din femeile cu dizabilități, 54% din membrii familiilor acestora și 17% din medicii de familie consideră că lipsa accesului fizic la instituțiile medicale reduce accesul femeilor cu dizabilități la servicii de sănătate reproductivă.
3. Integrarea dimensiunii de gen în planul de acțiuni și în indicatorii de monitorizare și evaluare, mai ales în activitățile ce țin de modul sănătos de viață și reducerea incidenței bolilor și deprinderilor dăunătoare (consum de tutun și alcool).
4. Dezvoltarea unui plan național de acțiuni pentru diminuarea fenomenului violenței obstetrice și ginecologice. Asigurarea unificării eforturilor instituțiilor publice de stat vizate, partenerilor de dezvoltare și societății civile pentru a avea o viziune comună în diminuarea acestui fenomen.

4. PROGRAMUL NAȚIONAL DE RĂSPUNS LA TUBERCULOZĂ PENTRU ANII 2022-2025³¹

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,5	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	1	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	2	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1,1	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	1	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	1	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1,5	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,9	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	2	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1,2	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	1,5	2,3
Media Cadrul de implementare		1,5	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,2	1,86

³¹ Document disponibil la adresa: https://simetb.ifp.md/Download/oficial_docs/hotarire_gov_2022_02_23_nr107_pn_tb.pdf

Constatări:

1. În analiza situației, documentul de politici recunoaște bărbații ca fiind mai afectați de tuberculoză (incidență mai mare), însă nu aduce argumentări sau factori care ar explica această diferență.
2. Documentul de politici prezintă date statistice cu privire la incidența tuberculozei, mortalitatea cauzată de tuberculoză, dezagregate pe vârstă, regiuni geografice. Sunt identificate grupurile cel mai expuse riscului de infecție cu tuberculoză (persoanele aflate în zone cu incidență ridicată de infecție cu HIV, aflate în penitenciare, încarcerare, supraaglomerație, șomaj și migranți).
3. În analiza situației sunt prezentate principalele cauze asociate infecției cu tuberculoză - diabet zaharat, fumat, alcoolism, boli pulmonare cronice, cancer, tratament imunosupresiv, însă nu sunt prezentate date dezagregate pe sexe. Diferențele pot fi intuite din modul cum un factor sau altul afectează femeile și bărbații (spre exemplu, consumul de tutun și alcool, morbiditatea prin boli pulmonare este net mai mare în rândul bărbaților). Respectiv, analiza cauzală poate fi considerată a fi sensibilă la gen.
4. Anumite obiective introduc aspecte legate de incluziune și egalitate, fără a se propune reducerea inegalităților de gen. Obiectivul specific 3 prevede asigurarea accesului echitabil la tratament de calitate și la îngrijiri continue al tuturor persoanelor cu tuberculoză, inclusiv al copiilor, prin abordarea centrată pe persoană și acordarea de suport în baza necesităților persoanei. Obiectivul specific 6 prevede adoptarea politicilor și implementarea măsurilor axate pe atingerea obiectivelor de reducere a poverii tuberculozei, prin implementarea abordării centrate pe persoană.
5. Planul de acțiuni include doar câteva acțiuni sensibile la dimensiunea de gen: A6.5.3. Evaluarea barierelor legate de drepturile omului și de gen la accesarea serviciilor de tuberculoză, A6.6. prevede acțiuni specifice axate pe deținuți, migranți, solicitanți de azi (care au conotație de gen), A6.7 - Implementarea strategiei de advocacy, comunicare și mobilizare socială în răspunsul la tuberculoză, inclusiv prin abordarea problemelor legate de drepturile omului și de gen și prin reducerea stigmatizării și discriminării. Sunt prevăzute anumite acțiuni a căror impact de gen poate fi intuit.
6. Planul de acțiuni nu include măsuri de sporire a adresabilității bărbaților la servicii medicale (la debutul simptomelor) și măsuri de menținere a pacienților în tratament (rata de abandon este mai mare în rândul bărbaților).

Recomandări:

1. Utilizarea datelor dezagregate pe gen și dezagregări multiple (spre exemplu, femei și bărbați din mediul rural, femei și bărbați din diferite cohorte de vârstă, femei și bărbați migranți, femei și bărbați deținuți).
2. Prezentarea analizei cauzale din perspectiva femeilor și bărbaților, cum fiecare cauză afectează un gen sau altul și care sunt implicațiile acestora asupra femeilor și bărbaților. Aceste cauze urmează a fi corelate cu planul de acțiuni, care trebuie să prevadă măsuri pozitive de acomodare. Introducerea în planul de acțiuni specifice de reducere a prevalenței îmbolnăvirii cu tuberculoză în rândul bărbaților.
3. Includerea în planul de acțiuni a unor măsuri mai specifice care abordează migrații, aceștia fiind în mod special vulnerabili la tuberculoză. Deși autoritățile au inclus migrații ca grup-cheie în Programul național de răspuns la TBC, sunt necesare măsuri adiționale și mai țintite pentru a promova depistarea gratuită a tuberculozei și pentru a-i motiva să acceseze asistența medicală primară.
4. Introducerea în planul de acțiuni a unor măsuri de dezvoltare a cooperării transfrontaliere între state pentru a face schimb de informații cu privire la pacienții cu TBC de toate genurile și grupele de vârstă și pentru a menține pacienții migranți în tratament. De asemenea, este necesar să se stabilească posibile mecanisme comune de tratare a tuberculozei cu țările gazdă, cel puțin cu țările cu un număr mare de migranți din Republica Moldova și/sau cu un număr mare de bolnavi de TBC.
5. Includerea unor modalități alternative de finanțare pentru a sprijini ONG-urile care lucrează cu foști deținuți cu TBC pentru a preveni răspândirea tuberculozei.

5. PROGRAMUL NAȚIONAL DE PREVENIRE ȘI CONTROL AL INFECȚIEI HIV/SIDA ȘI AL INFECȚIILOR CU TRANSMITERE SEXUALĂ PENTRU ANII 2022-2025³²

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	1,5	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	2,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1,9	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	2,2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	2	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	2,2	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		1,9	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1,9	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,9	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	1,9	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1,9	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2	2,3
Media Cadrul de implementare		1,9	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,9	1,86

³² Document disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130469&lang=ro

Constatări:

1. Programul Național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală cuprinde o analiză a situație în domeniul HIV, bazată pe numeroase evaluări și cercetări. Datele utilizate sunt, în mare măsură, dezagregate pe criteriul de gen, vârstă și regiune.
2. Au fost identificate cele mai relevante preocupări de gen. Totodată, a fost analizată cauza ratei înalte HIV: (i) continuarea epidemiei în rândul persoanelor care injectează droguri și al partenerilor lor sexuali, cu un număr relativ mare de femei cu transmitere heterosexuale a HIV și (ii) epidemia în rândul bărbaților care practică sex cu bărbații, ceea ce contribuie la creșterea infectării HIV în rândul bărbaților.
3. Planul de acțiuni prevede un șir de măsuri care vor determina asigurarea egalității de gen în domeniu. Obiectivul general al programului prevede reducerea la minimum a consecințelor epidemiei de HIV și infecțiilor cu transmitere sexuală prin reducerea numărului de transmițeri și menținerea prevalenței infecției, în special în grupurile cheie ale populației. În cadrul acestui obiectiv vor fi furnizate pachete de servicii de prevenire a HIV către bărbații care practică sex cu bărbații și persoanele transgender, către persoanele care consumă intravenos droguri și către lucrătorii sexuali. De asemenea, programul prevede furnizarea serviciilor de prevenire în sistemul penitenciar. Un alt obiectiv specific în această direcție este creșterea accesului la serviciile cascadei (testare, tratament și supresie virală) ce prevede asigurarea intervențiilor pentru eliminarea transmițerii HIV de la mamă la făt, în cadrul căruia sunt preconizate acțiuni ca: (i) consolidarea sistemului de asistență medicală, (ii) asigurarea accesului universal la testare pentru nou-născuți de la mame infectate cu HIV și (iii) asigurarea accesului universal la testare HIV și infecții cu transmitere sexuală pentru femeile însărcinate.
4. O altă măsură propusă în planul de acțiuni este și dezvoltarea modelului diferențiat de prestare a serviciilor, sensibil la dimensiunea egalității de gen. Planul de acțiuni urmărește atingerea următorii indicatori: % bărbaților care practică sex cu bărbați acoperiți cu programe de prevenire a HIV (de la 30% la ținta 82%), numărul persoanelor transgender acoperite cu programe de prevenire (de la 0 la 100), % lucrătorilor sexuali (inclusiv bărbați și transgender) acoperiți cu programe de prevenire (de la 46% la 94% ținta).

Recomandări:

1. Folosirea datelor dezagregate în funcție de sex și corelarea acestora cu alte subcategorii de date, pentru a putea face o analiză mai amplă a situației ce ține de prevenirea și controlul infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală.
2. Întreprinderea unor măsuri menite să elimine stigmatizarea și discriminarea persoanelor care trăiesc cu HIV. Educarea populației privind modul de transmitere a infecției prin stabilirea unui pachet de informații utile și asigurarea accesului gratuit și necondiționat al populației din toate categoriile sociale.
3. Asigurarea măsurilor speciale de prevenire și control al infecțiilor în rândul femeilor care fac parte din grupurile vulnerabile. În cadrul programului nu a fost analizată această categorie și nici nu sunt setați indicatori de monitorizare și evaluare.

6. PROGRAMUL NAȚIONAL DE PREVENIRE ȘI CONTROL AL BOLILOR NETRANSMISIBILE PRIORITYRE ÎN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU ANII 2023-2027³³

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	2	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	2	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1,9	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		2,0	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	1,9	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	1,8	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	1,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		1,6	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,6	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	1,5	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2,3	2,3
Media Cadrul de implementare		1,6	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,7	1,86

³³ Document disponibil la adresa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-05-nu-990-ms-2022_0.pdf

Constatări:

1. Programul Național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în RM cuprinde o analiză destul de desfășurată a situației actuale, fiind utilizate date statistice dezagregate pe sexe, vârstă, regiune și dizabilitate. Au fost identificate bolile netransmisibile de importanță prioritară și analizate fiecare în parte, inclusiv din perspectiva de gen.
2. Au fost identificate și argumentate cele mai relevante cauze structurale care determină inegalitatea de gen, precum și cei mai importanți factori de risc în RM: consumul de tutun, alcool, alimentație nesănătoasă, insuficiența activității fizice, factori metabolici, hipertensiunea arterială, obezitate.
3. Obiectivele strategice ale programului sunt parțial sensibile la dimensiunea egalității de gen. Obiectivul general 2, care presupune prevenirea BNT și reducerea factorilor de risc comportamentali și celor prezenți în mediu, vine cu o serie de obiective specifice care vor contribui indirect la reducerea inegalităților, cum ar fi: (i) creșterea până la 90% a nivelului de alfabetizare și informare a populației în sănătate, (ii) consolidarea eforturilor intersectoriale pentru asigurarea reducerii prevalenței consumului de tutun în rândul adolescenților și adulților, (iii) reducerea consumului de alcool, (iv) promovarea activităților fizice și alimentației sănătoase la toate vârstele, (v) reducerea deceselor premature cauzate de bolile cardiovasculare, cancer, diabet și bolile respiratorii.
4. În planul de acțiuni sunt prevăzute activități care prezintă și perspectiva egalității de gen prin analiza individuală a tipurilor factorilor de risc. Planul conține activități ce țin de dezvoltarea campaniilor de comunicare și de schimbare a comportamentului adaptate vârstei și nevoilor beneficiarilor; informarea și consilierea copiilor, adolescenților și tinerilor privind reducerea comportamentelor de risc (consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă); programe de educație egal la egal; implementarea programului de screening al consumului de tutun în instituțiile de asistență medicală primară; mobilizarea și facilitarea persoanelor vârstnice pentru activități de promovare a îmbătrânirii active; promovarea alăptării exclusive la sân, dezvoltarea serviciului de consiliere nutrițională pentru mamă, copil mic, nou-născut etc.

Recomandări:

1. Considerarea unor acțiuni specifice și consecvente de reducere a consumului de alcool și tutun în rândul grupurilor celor mai expuse riscului, și anume bărbații, vârstnicii și persoanele cu un nivel scăzut de studii și de trai; adoptarea modului sănătos de viață și încurajarea practicării exercițiilor fizice, în special în rândul femeilor, unde ponderea obezității acestora este de 1.6 ori mai mare decât a bărbaților. Promovarea și încurajarea alăptării exclusiv la sân în primele șase luni de viață și a alimentației sănătoase în rândul copiilor cu vârsta între 6-23 luni, conform recomandărilor OMS.
2. Deoarece alimentația sănătoasă nu este accesibilă financiar grupurilor de populație cu nivel economic scăzut, se recomandă implementarea unui program special de creștere a consumului de legume și fructe în instituțiile de învățământ, și anume prin repartizarea gratuită a fructelor în rândul elevilor/elevelor din clasele gimnaziale și liceale. Această măsură ar contribui la prevenirea cancerului și obezității. În prezent, de alimentație gratuită beneficiază doar copiii din ciclul de învățământ primar.
3. Implementarea adecvată a politicii de sănătate publică, prin alocarea resurselor necesare implementării acesteia și asigurarea unei abordări sensibile la dimensiunea de gen. Conform costurilor estimate pentru acest program, este riscul ca capacitățile financiare și umane să fie limitate, fapt care ar face dificilă implementarea obiectivelor stabilite și atingerea țintei finale.
4. Asigurarea domeniului sănătății publice cu resurse umane competente și suficiente prin fortificarea sistemului de informare. Abordarea decalajului de gen în resursele umane care activează în serviciile de sănătate publică, prin organizarea campaniilor de recrutare țintite spre bărbați. Ponderea bărbaților din sistemul medical este de circa 4 ori mai mică decât cea a femeilor.

7. PROGRAMUL PENTRU SUSȚINEREA POPULAȚIEI DE ETNIE ROMĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU ANII 2022-2025³⁴

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1,9	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	3	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	2,5	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		2,1	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	1,5	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	1	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	0,7	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	0,5	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,9	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1,2	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	1	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2,5	2,3
Media Cadrul de implementare		1,5	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,5	1,86

³⁴ Document disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

Constatări:

1. În analiza situației, majoritatea domeniile incluse în program cuprind date dezagregate pe gen și alte categorii (reieșind din disponibilitatea datelor cu privire la populația de etnie romă). Descrierea problemei prezintă principalele preocupări/ probleme ale femeilor și bărbaților în domenii-cheie, precum educație, sănătate, piața muncii, inclusiv și cauzele care determină inegalitățile existente.
2. Obiectivele O2) asigurarea reprezentării și a participării efective a populației de etnie romă la viața publică, O3) garantarea respectării drepturilor social-culturale și promovarea integrării mai bune în societate a populației de etnie romă, prin echitatea socială, combaterea discriminării și asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice), O4) creșterea gradului de incluziune pe piața muncii și sporirea oportunităților economice ale populației de etnie romă, prin facilitarea angajării în câmpul muncii, *vor contribui parțial* la diminuarea inegalităților, întrucât planul de acțiuni nu este suficient de bine corelat cu obiectivele. Sunt prevăzute anumite măsuri pozitive, cum ar fi introducerea cotei de 15% din locuri bugetare în învățământul profesional tehnic.
3. Indicatorii legați de reprezentarea în structuri/ funcții decizionale nu sunt suficienți pentru a asigura participarea romilor în viața publică. Indicatorii preconizați la nivel de acțiuni individuale sunt formulați generic (număr de persoane, număr de acțiuni, număr de acte ș.a.), fără a fi indicat care sunt țintele exacte planificate.
4. Activitățile planificate pentru domeniul **Educație** sunt importante, dar insuficiente pentru a atinge rezultatele preconizate. Perspectiva de egalității de gen lipsește în planul de acțiuni. Activitățile planificate pentru domeniul **Sănătate** sunt insuficiente pentru a produce schimbări esențiale în ce privește accesul la servicii medicale și nu vor determina atingerea rezultatului preconizat. Perspectiva de gen lipsește din componenta Sănătate. Acțiunile prevăzute în componenta **Combaterea discriminării** sunt relevante pentru aria abordată, însă sunt formulate generalist (susținerea, monitorizarea, mediatizarea).
5. Indicatorul de impact pentru Obiectivul privind incluziunea pe **pieța muncii**, deși este unul esențial, nu va produce schimbări semnificative în rata generală de ocupare a romilor, întrucât îngustează foarte mult grupul țintă, fiind luate în considerare doar persoanele înregistrate cu statut de șomer la STOFM. Deși dimensiunea de gen este reflectată atât în descrierea problemei, cât și în indicatorii de impact, nivelul de ambiție este unul foarte redus (țintele planificate sunt modeste).

Recomandări:

1. În planul de acțiuni se recomandă a fi indicat, pentru fiecare indicator, valoarea de referință și ținta planificată, sursa de verificare, astfel încât ulterior să fie posibilă evaluarea nivelului de implementare a Programului.
2. Țintele propuse trebuie să fie calibrate la nivelul problemei, astfel încât să ne asigurăm de o reprezentare veritabilă a comunității romi în **procesul decizional** atât la nivel central, cât și local (cel puțin în regiunile unde prezența grupului etnic este mai semnificativă). Atunci când vorbim despre participare, este important să fie incluși indicatori care ar măsura participarea femeilor și bărbaților romi în viața comunitară, în influențarea deciziilor care îi vizează sau le afectează calitatea vieții, în procesul electoral (participarea la consultări comunitare, proiecte comunitare, la consultarea bugetului comunității ș.a.). La nivel de acțiuni, pentru a spori implicarea populației de etnie romă în procesele decizionale, se recomandă a fi instituit un mecanism care să favorizeze incluziunea pentru a asigura participarea în condiții egale a organizațiilor romilor și a celor pro-romi ale societății civile romi, a experților și a membrilor comunității de la toate nivelurile, ținând cont de perspectiva egalității de gen atât în dezbaterile politice, cât și în procesul decizional.
3. Se recomandă a fi indicat ce acțiuni concrete vor fi întreprinse pentru a asigura încadrarea copiilor romi în **educație** (spre exemplu, dezvoltarea unor programe de incluziune a copiilor romi, în special a celor defavorizați; (ii) aplicarea de strategii și programe menite să faciliteze accesul romilor la structuri de

îngrijire a copiilor, la școli și universități; (iii) finanțarea ONG-urilor care desfășoară activități de incluziune a copiilor romi în sistemul educațional și activități extra-școlare; (iv) aplicarea de măsuri de eliminare a oricărei forme de segregare a romilor în școală sau în clasă; (v) dezvoltarea de programe pentru includerea părinților romi în procesul de școlarizare și de dezvoltare educațională și personală a copiilor lor; (vi) măsuri de sprijin în ce privește integritatea sanitară, alimentația școlară și îmbrăcămintea pentru familiile de romi care se confruntă cu dificultăți economice, sociale. Din perspectiva de gen, este esențial a fi sporită rata de cuprindere a copiilor de etnie romă (în general) în sistemul educațional, dar, în același timp, este important a se ține cont de faptul că fetele rome au acces mai limitat la educație, decât băieții romi, această situație fiind alimentată de stereotipuri și tradiții existente în comunitatea romă, cu privirea la rolul femeii. Indicatorii de monitorizare, la fel, trebuie să fie sensibili la dimensiunea de gen, fiind urmărită, cel puțin, dezagregarea pe sexe.

4. Pentru domeniul **Sănătate** recomandăm a fi luate în considerare activități, precum: (i) măsuri de îmbunătățire a accesului romilor la asistență medicală preventivă și curativă, în special pentru femei, copii, persoanele în vârstă și cu dizabilități, inclusiv la (ii) servicii de sănătate sexuală și reproductivă; (iii) activități de educare a comunității rome în domeniul sănătății și al educației sexuale, prin (iv) activități mobile de depistare medicală în zonele segregate, (v) campanii educaționale în domeniul sănătății în materie de prevenție, (vi) instruirea lucrătorilor medicali și sociali în ceea ce privește diversitatea, ș.a. De asemenea, recomandăm a fi incluse activități de outreach, realizate cu mediatorii comunitari, în comunități dens populate de romi, pentru a identifica barierele structurale de acces la servicii de sănătate (analize de identificare a barierelor structurale cu care se confruntă romii pentru a accesa servicii medicale, identificarea și punerea în aplicare a soluțiilor în baza constatărilor ș.a.).
5. Pe **piața muncii**, din perspectiva egalității de gen, este important ca activitățile și țintele planificate să contribuie la reducerea inegalităților în ceea ce privește ocuparea femeilor și bărbaților de etnie romă. Astfel, țintele planificate trebuie să fie calibrate la amploarea problemei. Aceasta ar presupune că țintele propuse pentru integrarea femeilor pe piața muncii trebuie să fie mai mari, având în vedere că femeile într-o pondere mai mică sunt active din punct de vedere economic. Totodată, se recomandă a fi incluse în planul de acțiuni, activități care vizează: (i) realizarea de către ANOFM, împreună cu mediatorii comunitari, a unui modul de outreach pentru ocupare, inclusiv pentru tinerii și tinerele rome; (ii) revizuirea procedurilor de ocupare activă, din perspectiva posibilității de adaptare a acestora la necesitățile bărbaților și femeilor de etnie romă, în funcție de barierele cu care se confruntă.
6. Din perspectiva de gen, pentru a determina schimbări în ce privește rata de ocupare a persoanelor de etnie romă, în general, și a femeilor rome, în special, este important de operat cu indicatori mult mai ambițioși, raportați la numărul populației/ femeilor de etnie romă.

8. PROGRAMUL PENTRU ANII 2023-2025 DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI DE CONSOLIDARE A RELAȚIILOR INTERETNICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU ANII 2017-2027³⁵

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	0,9	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,1	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	0,1	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		0,3	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	0,2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	0	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	0	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,1	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	0,2	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	0,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	0	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	0	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	0,5	2,3
Media Cadrul de implementare		0,2	1,9
MEDIA GENERALĂ		0,2	1,86

³⁵ Document disponibil la adresa: <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/81-mec.pdf>

Constatări:

1. Lipsa datelor limitează capacitatea de înțelegere a problemei și identificarea măsurilor de răspuns. În absența datelor statistice defalcate pe gen privind femeile din minoritățile etnice, se face dificilă evaluarea complexității problemelor și limitărilor cu se confruntă, atât pe bază de gen, cât și de identitate etnică.
2. Ținând cont de faptul că Strategia se axează pe consolidarea relațiilor și coeziunii între etnii, aspectele de gen devin mai puțin relevante în acest context.
3. Preocupările și nevoile specifice de gen sunt slab reprezentate în plan, având la bază observații generale ale organismelor internaționale, fără o analiză în profunzime pe dimensiuni cum ar fi regiuni, gen, vârstă și etnie.
4. Deși planul indică anumite alocări financiare, acestea nu sunt directe și specifice pentru obiectivele egalității de gen.
5. Planul, deși menționează diverse obiective și ținte legate de minorități, nu prezintă un cadru clar despre cum acestea se conectează sau sunt structurate, și nici despre modul de implementare a dimensiunii de gen.

Recomandări:

1. Implementarea unui sistem robust de colectare și analiză a datelor dezagregate pe criteriul de gen, regiune, vârstă și etnie pentru a înțelege mai bine situația actuală și pentru a crea o bază de date dezagregată privind femeile din minorități etnice. Acest lucru va oferi o înțelegere clară a provocărilor și nevoilor lor specifice.
2. Stabilirea unui cadru clar de implementare cu alocări financiare specifice. Este necesar de a avea o abordare comprehensivă și logică cu corelarea acțiunilor la problemă și stabilirea indicatorilor măsurabili cu alocări de resurse financiare clare și specifice pentru obiectivele egalității de gen, evitând sintagme vagi precum "în limita bugetului disponibil".
3. Includerea în plan a măsurilor pozitive care vizează sprijinirea directă a femeilor din grupuri vulnerabile, abordând problemele cu care se confruntă acestea din perspectiva multiplelor forme de discriminare.

9. PROGRAMUL NAȚIONAL PENTRU PROTECȚIA COPILULUI PE ANII 2022-2026 ȘI A PLANULUI DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA ACESTUIA³⁶

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	0,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,8	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	1	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	2,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1,2	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	1,3	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	1	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1,5	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		1,1	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1,9	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	2	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	2	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	3,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	3	2,3
Media Cadrul de implementare		2,5	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,6	1,86

³⁶ Document disponibil la adresa: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-325-mmms-site-.pdf>

Constatări:

1. Documentul strategic se bazează pe teoria schimbării, aceasta fiind o abordare axată pe înțelegerea profunzimii și complexității schimbării, precum și pe aplicarea celor mai bune practici în dezvoltarea strategică. Cu toate acestea, constatăm anumite carențe în aplicarea acestei metodologii. Elaborarea unui document strategic național bazat pe teoria schimbării presupune o analiză amănunțită a contextului actual, identificarea nevoilor și obiectivelor naționale, precum și determinarea resurselor și soluțiilor necesare pentru a atinge aceste obiective. Acest lucru nu este suficient realizat în documentul de politici.
2. Datele incluse în analiza problemei au fost doar parțial dezagregate din perspectiva de gen și incluziune. Documentul conține o serie de date colectate și prezentate exhaustiv, însă fără o analiză detaliată și corelarea între ele. Unele date care evidențiază anumite preocupări nu au fost analizate suficient sau lipsesc date suplimentare pentru a avea o înțelegere clară a tendințelor sau a problemelor. Altele au fost doar introduse ca fiind suplimentare sau ca informații generale. Din multitudinea de domenii abordate în documentul de politici, doar două dintre acestea includ perspectiva de gen: fenomenul violenței în rândul copiilor și sarcinile în rândul adolescentelor. Totodată, lipsește sursa datelor incluse în politică.
3. Se atestă lipsa unei abordări de analiză detaliată pentru a identifica grupurile de copii cei mai expuși anumitor riscuri în unele domeniile incluse în Program. Fenomenele persistente în societate, cum ar fi violența, neglijarea și exploatarea copiilor, necesită o analiză profundă și detaliată pentru a înțelege sursele și consecințele acestora. Spre exemplu, indicatorul privind vulnerabilitatea adolescenților în fața bolilor cu transmitere sexuală a fost abordat doar din perspectiva grupurilor de vârstă, fără a fi considerate date din perspectiva de gen, mediul de reședință sau apartenența la un grup minoritar/vulnerabil. Datele cu privire la numărul de nașteri în rândul adolescentelor sunt prezentate doar cumulativ pentru categoria de vârstă 10-19 ani din perspectiva tendinței, or este primordial a fi analizate și prezentate date dezagregate pe cohorte de vârstă, mediu de reședință, statut social, apartenența la un grup vulnerabil sau marginalizat, pentru a înțelege care grup este cel mai expus acestui risc și a putea dezvolta intervenții adaptate. În analiza fenomenului violenței asupra copiilor sunt prezentate anumite date generale, fără a fi analizată amploarea diferitor forme de violență asupra copiilor de diferite vârste, gen sau reședință, tipul de instituție unde învață, etc. Abordările superficiale nu fac decât să perpetueze ciclul și să limiteze impactul pozitiv asupra vieții copiilor și familiilor lor.
4. Lipsește analiza cauzală a riscurilor la care sunt supuși copiii, pentru fundamentarea obiectivelor politicii publice într-un mod coerent și eficient. În lipsa analizei detaliate a cauzelor fundamentale care determină o problemă sau un fenomen care afectează copiii, există riscul ca intervențiile planificate să abordeze simptomele sau aspectele superficiale, fără a diminua problema în sine. Putem rezuma că ele ar putea fi ineficiente sau ne sustenabile.
5. Integrarea dimensiunii de gen și a principiului incluziunii în asigurarea protecției drepturilor copiilor lipsește în acest document și este abordat tangențial sau indirect.
6. Obiectivele trasate și indicatorii asumați, din lipsa analizei cauzale și integrării perspectivei de gen și incluziune, riscă să aibă anumite rezultate cantitative sporadice și de scurtă durată.

Recomandări:

1. Colectarea sistematică a datelor și dezagregarea lor. Pentru a identifica riscurile cu care se confruntă copiii este important să se colecteze date relevante într-un mod sistematic și riguros și să fie dezagregate în funcție de vârstă, gen, grupuri de vulnerabilitate (copii din medii defavorizate, copii cu dizabilități, minorități etnice), contexte geografice, etc. Dezagregarea datelor va permite identificarea disparităților și a diferitor tipuri de riscuri care pot afecta copiii în mod diferit.
2. Aplicarea unui cadru de analiză multidimensională pentru identificarea și prioritizarea riscurilor, identificarea grupurilor vulnerabile și a nevoilor acestora, precum și dezvoltarea de soluții specifice și eficiente pentru a aborda aceste riscuri. Doar prin înțelegerea profundă a problemelor, riscurilor,

preocupărilor copiilor pot fi dezvoltate și implementate măsuri preventive și intervenții eficiente pentru a le proteja și asigura bunăstarea.

3. Integrarea dimensiunii de gen pe tot parcursul dezvoltării politicii, inclusiv includerea unor indicatori specifici sensibili la gen și incluziune.
4. Includerea în planul de acțiuni și cadrul de rezultate măsuri specifice de gen și de incluziune.
5. Asigurarea în planul de acțiuni a măsurilor de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen. De asemenea, includerea măsurilor speciale pentru copii care reprezintă grupurile vulnerabile.
6. Includerea în planul de acțiuni efectuarea unor cercetări care să analizeze riscurile și problemele cu care se confruntă diferite grupuri de copii, în așa fel încât să nu se omită anumite aspecte care pot supune riscului siguranța și protecția copiilor.

10. PROGRAMUL PRIVIND ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ ȘI SĂNĂTOASĂ PENTRU ANII 2023-2027³⁷

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	4	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	3,5	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	4	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	2,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		3,5	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	4	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	2,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	3,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	3	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		3,3	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	4	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	3	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	4	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	3,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	4	2,3
Media Cadrul de implementare		3,7	1,9
MEDIA GENERALĂ		3,5	1,86

³⁷ Disponibil la adresa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-08-nu-894-mmps-2023.modif_0.pdf

Constatări:

1. În descrierea problemei sunt utilizate o multitudine de date dezagregate pe gen, pe diferite domenii relevante vârstnicilor: acces la servicii de sănătate, educație, piața muncii, digitalizare, participare în viața civică și comunitară etc. Mai mult decât atât, programul prezintă perspective mai largi cu privire la provocările femeilor și bărbaților, utilizând dezagregări multiple în funcție de vârstă, medii de reședință, dizabilitate etc.
2. Programul descrie preocupările și problemele fundamentale cu care se confruntă femeile și bărbații vârstnici, în sfera sănătății, educației, integrării pe piața muncii, participării civice ș.a. În mod specific, sunt abordate problemele grupurilor mai vulnerabile de femei și bărbați vârstnici: din mediul rural, cu dizabilități, cu boli cronice, din diferite cohorte de vârstă ș.a.
3. Fiecare problemă și preocupare reflectată în descrierea problemei este urmată de o analiză a cauzelor care stau la baza acestora, fiind luate în considerare diferențele de gen.
4. Programul prevede 4 obiective generale care au drept scop sporirea accesului persoanelor vârstnice (femei și bărbați, inclusiv din grupuri dezavantajate) la servicii, la oportunități, la resurse ș.a. 3 din 4 obiective (OG 1, OG 2, OG 4) vizează direct sporirea numărului de persoane vârstnice (femei și bărbați) care au acces la servicii, măsuri etc.
5. Planul de acțiuni prevede o serie de măsuri pozitive de integrare a îmbătrânirii active în politici sectoriale, implementarea conceptului de „Universitatea pentru vârsta a 3-a” (educație), ajustarea programelor de sport și de cultură mai prietenoase pentru vârstnici, pachete și servicii de conectare accesibile persoanelor vârstnice cu venituri reduse ș.a.
6. Planul de acțiuni se axează pe sporirea numărului de persoane vârstnice care vor beneficia de servicii specifice (de sănătate, de învățare pe parcursul vieții, de servicii sociale), care vor fi integrați în programe (culturale, de sport), vor beneficia de programe comunitare etc. Toate aceste acțiuni sunt corelate cu problemele indicate în descrierea problemei, respectiv implementarea lor va determina o reducere a inegalităților de gen expres menționate. Mai mult decât atât, și cadrul de rezultate prevede indicatori de gen, îndeosebi pentru OG 3. Creșterea numărului persoanelor vârstnice care participă în programe, servicii și activități comunitare pentru împuternicirea lor.
7. Indicatorii relevanți dimensiunii de gen stabilesc ținte concrete până în 2027, materializate în % sau număr de femei și bărbați vârstnici care vor beneficia de anumite măsuri, vor fi împuterniciți, integrați etc.

Recomandări:

1. Se recomandă includerea în planul de acțiuni și cadrul de rezultate măsuri specifice de incluziune și integrare/ menținere a vârstnicilor pe piața muncii și indicatori de monitorizare. Aceste măsuri sunt foarte relevante, în contextul în care cadrul legal actual discriminează persoanele aflate la vârsta de pensionare pe piața muncii.

11. PROGRAMUL DE ORDINE ȘI SECURITATE PUBLICĂ PENTRU ANII 2022-2025³⁸

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	1,7	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0,5	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		1,2	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	1,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		1,3	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	2	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	1	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2	2,3
Media Cadrul de implementare		1,5	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,3	1,86

³⁸ Document disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135818&lang=ro

Constatări:

1. În analiza situației, documentul operează cu anumite date statistice dezagregate pe gen în ceea ce privește nivelul perceput de siguranță, violența domestică și în bază de gen, diferențe în trafic rutier, reprezentarea pe sexe în structurile de ordine și securitate.
2. În urma evaluării documentului de politică publică, se constată că documentul nu analizează suficient modul în care bărbații și femeile pot fi afectați de măsurile de securitate și ordine publică, luând în considerare perspectivele lor distincte. De exemplu, s-a constatat că în situații de violență domestică, femeile pot fi mai expuse la riscuri, însă programul nu a stabilit resurse și servicii adecvate pentru sprijinul lor.
3. Obiectivele programului urmăresc creșterea siguranței în toate mediile de activitate ale populației, cu respectarea abordării bazate pe drepturile omului în procesul de livrare a serviciilor de ordine și securitate publică.
4. Planul de acțiuni cuprinde un set de acțiuni relevante din perspectiva de gen (de exemplu, dezvoltarea infrastructurii, având ca indicator direcții regionale amenajate și adaptate la nevoile specifice ale femeilor și bărbaților).
5. La nivel de indicatori de impact sunt stabilite anumite ținte dezagregate pe gen și grupuri vulnerabile (femei, persoane cu dizabilități, persoane de etnie romă).

Recomandări:

1. Desfășurarea analizei problemelor din sector prin prisma dimensiunii de gen, cu ajutorul datelor dezagregate, care la rândul lor, vor fi utilizate și pentru monitorizarea programului din această perspectivă. În același context, se recomandă stabilirea indicatorilor sensibili la dimensiuni de gen pentru a măsura impactul politicilor propuse asupra femeilor și bărbaților.
2. Se recomandă includerea în program a unor intervenții specifice cu referire la formarea obligatorie a personalului din forțele de ordine și securitate în ceea ce privește integrarea dimensiunii de gen în activitatea instituțiilor, pentru a spori instituirea unui climat prielnic și cu toleranță zero la discriminare pe diverse criterii, inclusiv de gen.
3. Se recomandă includerea inițiativelor specifice pentru combaterea violenței în bază de gen și a hărțuirii în spațiul public, un fenomen care ia amploare de la an la an.
4. Pentru o abordare holistică a dimensiunii de gen în acest document de politici, ar fi benefic de inclus desfășurarea unor campanii de conștientizare pentru educarea publicului cu privire la problematica de gen în contextul securității publice. Aceste campanii pot încuraja implicarea comunității și sprijinul pentru strategiile de combatere a inegalității de gen. În același context, se încurajează parteneriatele cu instituțiile mass-media.
5. În plan urmas să fie introduse aspecte ce țin de necesitatea reprezentării corespunzătoare a femeilor în toate nivelurile de decizie și în structurile de securitate publică. Promovarea diversității în aceste poziții poate duce la luarea în considerare a unei game mai largi de perspective și experiențe. Tot din perspectiva resurselor umane, se recomandă ca programul să fie completat cu acțiuni ce vor asigura diminuarea inegalităților salariale de gen, cât și mecanisme de creare a oportunităților egale pentru avansare în carieră.
6. Din perspectiva egalității de gen, activitățile trebuie să vizeze: colectarea datelor dezagregate și relevante perspectivei egalității de gen, luarea deciziilor relevante prin a considera impactul asupra egalității de gen, implementarea procedurilor de avansare în carieră care sunt sensibile perspectivei egalității de gen, prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale în rândul poliției, implementarea conceptului de poliție comunitară care este centrată pe principiul drepturilor omului și a egalității de gen.

12. PROGRAMUL DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII PENTRU ANII 2022-2025³⁹

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	1,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	0,5	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		0,6	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	1,5	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	0,1	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	0,1	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	0,1	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		0,5	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	0,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	0,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	1	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	2	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	2	2,3
Media Cadrul de implementare		1,2	1,9
MEDIA GENERALĂ		0,7	1,86

³⁹ Document disponibil la adresa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-16-nu-721-mai-2022_0.pdf

Constatări:

1. Programul nu dezvoltă și nu utilizează indicatori sensibili la gen pentru a evalua impactul politicii publice, ce nu va permite monitorizarea și evaluare mai eficientă a progresului către egalitatea de gen.
2. Implementare inefficientă. Fără o sensibilitate adecvată la gen, măsurile propuse pot să nu atingă grupurile țintă sau să nu aibă impactul dorit, deoarece nu au fost calibrate pentru nevoile și circumstanțele specifice de gen.
3. Neconcordanță între scop și măsurile propuse. Deși programul menționează scopul de screening, prevenire și combatere a infracțiunilor motivate de prejudecată, nu sunt oferite detalii concrete sau măsuri specifice pentru a realiza acest obiectiv. Nu există mecanisme sau măsuri specifice de identificare și prevenire a infracțiunilor motivate de prejudecată în contextul politicii actuale. Inclusiv nu este prevăzut crearea mecanismului de dezagregare a datelor privind infracțiunile motivate de prejudecată.

Recomandări:

1. Colectarea și dezagregarea datelor privind infracțiunile motivate de prejudecată pentru înțelege mai bine dimensiunile problemei și a evalua eficacitatea intervențiilor în dependență de criteriul vulnerabilității.
2. Includerea efectivă și directă a tuturor părților interesate, inclusiv a societății civile, a organizațiilor neguvernamentale și a comunităților locale, în procesul de formulare, implementare și monitorizare a politicii publice poate contribui la realizarea unui impact mai mare și mai durabil.
3. Includerea perspectivelor de gen în faza de planificare pentru a se asigura că interesele și nevoile tuturor sunt abordate. Consultarea cu grupuri diverse de gen, precum și cu organizații pentru drepturile femeilor și ale minorităților de gen, poate contribui la dezvoltarea unei politici mai cuprinzătoare și echitabile.
4. Integrarea perspectivei de gen în toate măsurile și acțiunile propuse, ținând cont de modul în care femeile și alte grupuri marginalizate pot fi afectate în mod diferit de prejudecată și discriminare. Cu includerea indicatorilor sensibili, măsurabili și eficienți orientați spre rezultat.
5. Crearea unor mecanisme specifice de identificare și prevenire a infracțiunilor motivate de prejudecată, care să vizeze în mod special aceste tipuri de infracțiuni.
6. Elaborarea unor măsuri specifice care să răspundă direct la infracțiunile motivate de prejudecată. Aceasta poate include campanii de conștientizare, formare pentru forțele de ordine, sau programe educaționale pentru comunitate.

13. PROGRAMUL NAȚIONAL DE IMPLEMENTARE A REZOLUȚIEI 1325 A CONSILIULUI DE SECURITATE AL ONU PRIVIND FEMEILE, PACEA ȘI SECURITATEA PENTRU ANII 2023-2027⁴⁰

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	4	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	4	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	4	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	4	1,9
	Media Definirea și Analiza Problemei	4	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	4	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	3	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	4	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	4	1,6
	Media Elaborarea Politicii Publice	3,8	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	2,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	4	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	4	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	4	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	4	2,3
	Media Cadrul de implementare	3,7	1,9
	MEDIA GENERALĂ	3,8	1,86

⁴⁰ Document disponibil la adresa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-14-nu-85-mai-2023_0.pdf

Constatări:

1. Cadrul de monitorizare include mai mulți indicatori care au drept scop îmbunătățirea nivelului de egalitate de gen din sectorul de apărare și securitate. Pe de altă parte, mulți dintre indicatorii stabiliți în cadrul de monitorizare, reprezintă de fapt o serie de obiective, de exemplu: *”Îmbunătățirea mecanismelor instituționale privind agenda femeia, pacea și securitatea”* sau *”Formarea unui mediu prietenos și sigur pentru femei din sistemul de securitate și apărare pentru raportarea cazurilor de violență și hărțuire sexuale și psihologice la locul de muncă”*.
2. Pentru mai multe ținte care se propun a fi atinse până la final de implementare a documentului de politică publică nu sunt stabilite valorile de referință, or asta este foarte important pentru procesul de monitorizare și pentru măsurarea nivelului de impact care s-a produs datorită implementării acesteia.

Recomandări:

1. Revizuirea indicatorilor stabiliți în cadrul de monitorizare și stabilirea valorii de referință pentru țintele propuse a fi atinse.
2. Conform studiului CPD: [DINCOLO DE STATUS QUO! Studiu de fezabilitate cu privire la implementarea măsurilor speciale temporare și de acomodare rezonabilă pentru promovarea egalității de gen în sectorul Afacerilor Interne și Apărării](#), doua dintre dimensiunile care au fost identificate că necesită a fiacomodate, este infrastructura și procesul de admitere, dimensiuni care se recomandă a fi abordate în prezentul document.

14. PROGRAMUL NAȚIONAL PENTRU OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ 2022-2026 ȘI A PLANULUI DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA ACESTUIA⁴¹

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	4	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	4	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	4	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	3	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		3,8	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	3	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	3,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	3,7	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	3	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		3,3	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	2,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	2,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	4	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	3,5	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	3,9	2,3
Media Cadrul de implementare		3,3	1,9
MEDIA GENERALĂ		3,4	1,86

⁴¹ Documentul este disponibil la adresa: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/04/Programul-national-de-ocupare-a-forței-de-munca-2022-2026.pdf>

Constatări:

1. Programul cuprinde o analiză sensibilă la gen a cauzelor structurale. Au fost identificate principalele cauze structurale ale inegalității de gen printr-o analiză profundă bazată pe studii specializate în domeniu, date statistice și evidențe concludente. Această abordare asigură o înțelegere corectă și detaliată a factorilor care contribuie la această inegalitate, oferind astfel baza necesară pentru dezvoltarea unor strategii eficiente și țintite de combatere a discrepanțelor de gen.
2. Incertitudinea bugetară creează riscuri de eficiență și crește vulnerabilitatea grupurilor țintă. Există o preocupare că abordarea sensibilă la dimensiunea de gen, integrată în programul de ocupare a forței de muncă, poate fi compromisă de incertitudinile bugetare. Faptul că anumite obiective au alocări vagi, marcate de formulări ca "în limita bugetului disponibil", pune sub semnul întrebării capacitatea reală de a răspunde corespunzător nevoilor specifice.

Recomandări:

1. Pentru o abordare cu adevărat inclusivă și cuprinzătoare, planul ar trebui să se concentreze pe implementarea efectivă a măsurilor prin: alocarea de resurse adecvate, promovând cooperarea intersectorială, pentru a asigura o intervenție coordonată, integrând campanii de sensibilizare care schimbă percepțiile societății față de egalitatea de gen, și instituind mecanisme de feedback și revizuire continuă care să permită adaptarea în funcție de nevoile emergente și de feedbackul direct al grupurilor țintă.
2. Revizuirea alocărilor pentru a asigura un răspuns eficient la necesități. Este crucial să se realoce și să se clarifice resursele bugetare pentru a se asigura că programul de ocupare a forței de muncă răspunde în mod adecvat și eficient nevoilor sensibile la dimensiunea de gen. Eliminarea ambiguităților bugetare va contribui la reducerea riscului de a nu aborda în mod adecvat și cuprinzător nevoile specifice ale diferitelor grupuri pe baza de gen.

15. STRATEGIA DE DEZVOLTARE „EDUCAȚIA 2030”⁴²

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	0	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	0,5	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	0,3	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1,8	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		0,7	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	3,5	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	4	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	3,5	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	2,5	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		3,4	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	2,5	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	2,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	2,8	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	1,5	2,3
Media Cadrul de implementare		2,1	1,9
MEDIA GENERALĂ		2,0	1,86

⁴² Documentul este disponibil la adresa: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf

Constatări:

1. În analiza problemei lipsesc cu desăvârșire date statistice și prezentarea detaliată și obiectivă a situației actuale din țară, a tendințelor și evoluțiilor relevante. Absența acestor date împiedică evaluarea precisă a problemelor și nevoilor naționale, face dificilă identificarea riscurilor viitoare și reduce eficiența planificării și alocării resurselor. Prin urmare, documentul strategic prezintă o lacună semnificativă în ceea ce privește fundamentarea și validarea acțiunilor propuse, iar lipsa acestor date critice riscă să compromită impactul și succesul implementării strategiei. Este esențial ca la viitoarele revizuri și actualizări ale documentului să fie incluse date solide și obiective, care să reflecte cu acuratețe realitatea și necesitățile societății și să permită o abordare strategică adecvată a problemelor și oportunităților.
2. Documentul conține obiective specifice și indicatori de realizare legate de egalitatea de gen și ține cont de grupurile vulnerabile și de inegalitățile de gen.

Recomandări:

1. Utilizarea datelor statistice care fundamentează cauzele și preocupările abordate în document.
2. Includerea cadrului de monitorizare a rezultatelor per fiecare an, instrumente de măsurare și monitorizare pe parcursul implementării, precum și datele de referință care au stat la baza indicatorilor.
3. Se recomandă ca în *Obiectivul specific 2.7. Diminuarea fenomenului de abandon școlar, de bulliyng și de violență (în special, violența de gen) în instituțiile de învățământ și în comunități, în special a celor din familia vulnerabile, în situații de risc și/sau a celor cu comportament deviant și a celor cu nevoi speciale, astfel încât până în anul 2025 numărul de cazuri identificate pentru care se acordă asistență să crească cu 40%*, în activitățile planificate să fie inclusă și dimensiunea de prevenire și combatere a hărțuirii sexuale în sistemul educațional. Potrivit [Studiului privind percepțiile și incidența fenomenului hărțuirii sexuale în instituțiile de învățământ din Moldova](#), circa 15% dintre elevii din învățământul profesional tehnic și studenții s-au confruntat personal cu forme subtile de hărțuire la locul de studii, iar circa 4% – cu forme extrem de grave. Circa 1 din 10 tineri s-a confruntat cu amenințări din partea profesorului în scopul de a întreține relații sexuale. Conform datelor sondajului, circa 8% dintre elevi și studenți au fost invitați de către profesor la întâlniri amoroase cu promisiunea unei recompense. Aproximativ 20% dintre persoanele intervievate au menționat că au fost frecvent martore ale unor cazuri de insulte, înjurături și certuri violente. Fetele de 16-18 ani (vârstă ce poate fi echivalată cu anul I de studii) au menționat o incidență mai mare a astfel de cazuri.
4. Introducerea activităților privind accesibilitatea instituțiilor de învățământ pentru persoanele cu dizabilități locomotorii. Accesibilitatea instituțiilor de învățământ va asigura creșterea numărului de copii cu dizabilități în sistemul educațional. Adicional, este necesar asigurarea transportului adaptat pentru copii cu dizabilități locomotorii pentru a se deplasa în instituțiile de învățământ. Conform datelor raportului de analiză al AOPD, 48,6% dintre tinerii cu dizabilități cu vârsta între 15-34 de ani fac parte din categoria tinerilor NEET.
5. Ținând cont că documentul în cauză își propune în planul de acțiuni revizuirea cadrului normativ din domeniul educațional, se recomandă flexibilizarea programelor de studii, care ar reprezenta o oportunitate pentru tineri (ca de exemplu tinerii NEET, tinerii cu dizabilități), dar și pentru adulți, de a se încadra în procesul de învățare pe tot parcursul vieții. Astfel, flexibilitatea programelor de studii ar oferi posibilitate tuturor de a beneficia fie de o perioadă mai lungă pentru a finaliza studiile, fie de opțiunea de a participa la cursuri predate prin metode alternative/hibride (de exemplu, învățarea la distanță), fie de alte metode ce pot fi utilizate în scopul alinierii cât mai potrivite la necesitățile doritorilor de a face studii. Acestea ar putea include: (i) împărțirea programelor în unități sau module pentru a permite migrarea în cadrul sistemului educațional, (ii) oferirea de oportunități de transfer de credite sau recunoașterea învățării anterioare, (iii) introducerea posibilității de a participa la cursuri de seară sau de a participa la cursuri cu fracțiune de normă și (iv) acces la metode de predare individualizate. Totodată, aceste opțiuni ar fi relevante și pentru persoanele care emigrează, inclusiv în scop de muncă.

16. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE A SECTORULUI DE TINERET "TINERET 2030" ȘI PROGRAMUL DE IMPLEMENTARE PENTRU ANII 2023-2026⁴³

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	4	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	4	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	4	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	4	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		4	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	3,8	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	4	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	4	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	4	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		4	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	3,7	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	3,5	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiative specifice și coerente de implementare	4	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	1	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	1,9	2,3
Media Cadrul de implementare		2,8	1,9
MEDIA GENERALĂ		3,6	1,86

⁴³ Documentul este disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137226&lang=ro

Constatări:

1. Procesul de elaborare a documentului de politică publică a ținut cont de dimensiunea egalității de gen în toate componentele acestuia.
2. Analiza problemei și analiza cauzală a utilizată date dezagregate pe multiple categorii de populație cum ar fi: sex, mediu de reședință, vârstă, nivel de studii, nivel de bunăstare, prezența dizabilității, etc.
3. Toate obiectivele au fost formulate din perspectiva inegalităților elucidate în procesul de analiză a sectorului.
4. Documentul conține acțiuni și măsuri specifice pentru asigurarea egalității de gen și incluziunii per fiecare obiectiv.

Recomandări:

1. Desemnarea unui grup de responsabili direct mandatați de monitorizarea și sancționare, în caz de nerespectare, a implementării documentului de politică publică din perspectivă de incluziune și egalitate de gen.
2. Asumarea, de către Ministerul de resort, drept prioritate al asigurării egalității de gen în activitatea sa.

17. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ ȘI RURALĂ 2023-2030⁴⁴

Nr.	Indicator	Valoarea indicatorului	Media pe politici
1	Datele utilizate și generate de către autoritatea publică pentru această problemă sunt dezagregate pe criteriul de gen	2,5	1,9
2	Sunt identificate nevoile/preocupările specifice de gen	2,2	1,9
3	Este realizată o analiză a cauzelor care determină inegalitatea de gen	2	1,7
4	Procesul de definire și analiză a problemei a permis participarea echitabilă a bărbaților și femeilor	1,7	1,9
Media Definirea și Analiza Problemei		2,1	1,8
5	Obiectivele strategice ale documentului de politici publice sunt sensibile la dimensiunea egalității de gen	2	2,1
6	Sunt prevăzute măsuri pozitive/de acomodare rezonabilă menite să asigure egalitatea de gen	1,5	1,6
7	Planul de acțiuni va determina realizarea obiectivelor egalității de gen	2,3	1,9
8	Planul de acțiuni prevede măsuri speciale pentru femei care reprezintă grupuri vulnerabile (rome, femei cu dizabilități etc).	3	1,6
Media Elaborarea Politicii Publice		2,2	1,8
9	Există cadru de monitorizare și evaluare sensibil la dimensiunea de gen	1	1,6
10	Există alocații financiare specifice și suficiente pentru realizarea obiectivelor pentru atingerea egalității de gen cât și a acțiunilor speciale	1,8	1,9
11	Planul de acțiuni este formulat în proiecte/inițiatives specifice și coerente de implementare	2	2,1
12	Există cadru instituțional capabil de implementare	0,9	1,8
13	Există susținere politică pentru implementarea cu succes a obiectivului pentru egalitatea de gen	1,9	2,3
Media Cadrul de implementare		1,5	1,9
MEDIA GENERALĂ		1,9	1,86

⁴⁴ Documentul este disponibil la adresa: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136318&lang=ro

Constatări:

1. Este enunțat ferm în document că SNDAR 2023-2030 va include dimensiunile transversale ce țin de egalitatea de gen și principiul tratamentului egal, asigurând ajustarea corespunzătoare a intervențiilor în cadrul programelor sectoriale.
2. Instituția își asumă angajamentul de a combate discrepanțele de gen din sector, enunțând că: "una dintre sarcinile-cheie ce urmează a fi realizate în perioada următoare rămâne a fi facilitarea dezvoltării afacerilor agricole și nonagricole, în special conduse de tineri și femei, care ar asigura oportunitatea angajării forței de muncă din mediul rural. "
3. A fost efectuată o analiză amplă a problemelor din sector, inclusiv din perspectiva de gen, cât și a fost realizată analiza cauzală a unora dintre acestea.
4. Sursele de date dezagregate utilizate sunt diverse, ceea ce denotă colectarea datelor dezagregate de către instituție pe intern.
5. Există și indicator expres stabilit pe grupuri: "Numărul de afaceri inițiate de tineri, femei și migranți reveniți în mediul rural în creștere cu 50 de unități anual".

Recomandări:

1. Revizuirea Planului de acțiuni astfel încât intervențiile să vizeze mai targetat discrepanțele elucidate. De exemplu: a fost identificat o discrepanță semnificativă între bărbații agricultori și femeile agricultoare privind accesul la utilaje de irigare: "*Conform recensământului agricol (2011), din totalul de 773 de exploatații care dispuneau de utilaje de irigare, 92% din aceste exploatații erau conduse de bărbați*" sau discrepanțe în sectoarele de băuturi și tutungerie: "*În profil de gen, domină bărbații în subsectoarele de băuturi și tutungerie, cu 59% și, respectiv, cu 58%*", iar în Planul de acțiuni nu se regăsesc intervenții clare privind diminuarea acestor inegalități.
2. Mandatarea expres a grupului coordonator de gen din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare pentru monitorizarea implementării politicii publice din perspectiva egalității de gen.

Anexa 1. Nivelul integrării dimensiunii de gen în 17 politici adoptate în perioada 2022-2023

Nr.	Politica	Media Definierea și analiza problemei	Media Elaborarea politicii publice	Media Cadrul de implementare	Media politică publică
1	Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”	1,0	0,8	0,9	0,9
2	Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028	0,4	0,3	0,9	0,5
3	Strategia națională de sănătate ”Sănătatea 2030”	1,8	1,6	2,1	1,8
4	Programul național de răspuns la tuberculoză pentru anii 2022-2025	1,1	0,9	1,5	1,2
5	Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025	1,9	1,9	1,9	1,9
6	Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027	2,0	1,6	1,6	1,7
7	Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025	2,1	0,9	1,5	1,5
8	Programul pentru anii 2023-2025 de implementare a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027	0,3	0,1	0,2	0,2
9	Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	1,2	1,1	2,5	1,6
10	Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027	3,5	3,3	3,7	3,5
11	Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025	1,2	1,3	1,5	1,3
12	Programul de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025	0,6	0,5	1,2	0,7
13	Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027	4,0	3,8	3,7	3,8
14	Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	3,8	3,3	3,3	3,4
15	Strategia de dezvoltare „Educația 2030”	0,7	3,4	2,1	2,0
16	Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret ”Tineret 2030” si Programul de implementare pentru anii 2023-2026	4	4	2,8	3,6
17	Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030	2,1	2,2	1,5	1,9

Anexa 2. Relevanța de gen a 51 de politici publice adoptate în perioada 2013 - 2023

Nr	Politica	Indicator	Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța de gen
Index 2022 - 2023					
1	Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”	1. Rata de ocupare a femeilor și bărbaților cu vârsta de 15+ ani 2. Disparitatea salarială între femei și bărbați 3. Diferența de gen în pensii 4. Ponderea tinerilor NEET, 15-29 ani	14,6% (*) ⁴⁵	1,5	Relevanță semnificativă
2	Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028	1. Ponderea afacerilor conduse de către femei și bărbați 2. Ponderea persoanelor antrenate în muncă neremunerată, pe sexe	31,1% (*)	3,5	Relevanță foarte mare
3	Strategia națională de sănătate “Sănătatea 2030”	Prevalența consumului de tutun în rândul femeilor și bărbaților	44,3%	4	Relevanță foarte mare
4	Programul național de răspuns la tuberculoză pentru anii 2022-2025	Morbiditatea prin tuberculoză activă la 100 000 locuitori	De 3,4 ori mai mare	3,5	Relevanță foarte mare
5	Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025	Incidența HIV în rândul femeilor și bărbaților	20%	2	Relevanță mare
6	Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027	Prevalența consumului excesiv de alcool	32,8%	3,5	Relevanță foarte mare
7	Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025	Ponderea femeilor și bărbaților de etnie romă fără studii	12%	1,2	Relevanță semnificativă
8	Programul pentru anii 2023-2025 de implementare a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027	Nu sunt date cu privire la diferențele de gen în cadrul etniilor	-	0,5	Relevanță mică
9	Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	Ponderea fetelor și băieților supuși violenței fizice	13%	1,2	Relevanță semnificativă
10	Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027	Rata de ocupare a femeilor și bărbaților cu vârsta de 55-64 Diferența de gen în pensii	16,1%	1,5	Relevanță semnificativă
11	Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025	1. Ponderea femeilor în numărul total al angajaților organelor de poliție, inclusiv din protecția civilă și grăniceri 2. Ponderea persoanelor care nu se simt în siguranță pe timp de zi în locuri publice 3. Ponderea persoanelor care nu se simt în siguranță pe timp de noapte în locuri publice	23,9% (*)	2,9	Relevanță mare
12	Programul de prevenire și combatere a criminalității pentru anii 2022-2025	1. Ponderea victimelor TFU exploatare prin muncă 2. Ponderea victimelor TFU exploatare sexuală 3. Ponderea victimelor TFU exploatare prin cerșit	59% (*)	4	Relevanță foarte mare
13	Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027	Ponderea femeilor și bărbaților în sistemul de securitate și apărare	57,7%	4	Relevanță foarte mare

⁴⁵ (*) În cazul anumitor politici mai complexe au fost luați în considerare mai mulți indicatori de semnificație echivalentă, fiind calculată media acestora.

14	Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia	Rata de ocupare a persoanelor cu vârsta de 25-49 ani cu cel puțin un copil de 0-6 ani	29,7%	3,5	Relevanță foarte mare
15	Strategia de dezvoltare „Educația 2030”	Rata de finisare a studiilor superioare	28%	3,5	Relevanță foarte mare
16	Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret ”Tineret 2030” și Programul de implementare pentru anii 2023-2026	Rata de activitate în rândul tinerilor	23,8	2,8	Relevanță mare
17	Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030	Exploatații agricole conduse de femei și bărbați	28	3,5	Relevanță foarte mare
Nr	Politica	Indicator	Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța de gen
Index 2015 - 2016					
18	Planul de Acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020	Ponderea femeii/bărbați implicați în activități de îngrijire a copiilor	19,3%	1.9	Relevanță semnificativă
19	Strategia intersectorială de dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022	Rata persoanelor care se implică zilnic în îngrijirea copiilor	23%	2.7	Relevanță mare
20	Strategia privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020	Reprezentarea femeilor pe nivele ierarhice ale puterii centrale (funcționari de rangul III)	52% (**) ⁴⁶	2	Relevanță mare
21	Planul de acțiuni 2015-2017 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în RM pentru anii 2011-2020	Ponderea familiilor monoparentale ce au în îngrijire copii cu dizabilități, r. Fălești	70%	4	Relevanță foarte mare
22	Programul național de promovare a sănătății pentru anii 2016-2020	Prevalența consumului episodic, abuziv de alcool	32,3%	3.5	Relevanță foarte mare
23	Strategia națională de dezvoltare regională 2016 - 2020	Ponderea întreprinderilor conduse de femei	48%	4	Relevanță foarte mare
24	Strategia de dezvoltare a resurselor umane din sistemul sănătății pentru anii 2016 - 2025	Disparitatea salarială în sănătate	13,5%	0.9	Relevanță medie
25	Planul național de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și control al bolilor netransmisibile pe anii 2012-2020	Prevalența consumului de tutun	40,3%	3.7	Relevanță foarte mare
26	Program de instruire a funcționarilor publici pentru anii 2016-2020	Nu sunt date cu privire la participarea la instruire	-	0.5	Relevanță mică
27	Planul de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din RM pe anii 2016-2020	Rata de alfabetizare în rândul persoanelor romă cu vârsta de 16+ ani	14%	1.6	Relevanță semnificativă
28	Strategia de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020	1. Nivelul de satisfacție față de activitatea MAI 2. Nivelul siguranței percepute 3. Evaluarea cum decurg lucrurilor în general în poliție	6,32% (*)	0.7	Relevanță medie
29	Strategia națională ”Diaspora-2025”	1. Tipul relațiilor de muncă (peste hotarele țării)	54% (**)	2	Relevanță mare
30	Programul național pentru implementarea Protocolului privind apa și sănătatea în RM pentru anii 2016-2025	1. Consumul de apă pentru gătit, prin conductă 2. Consumul de apă pentru gătit, din fântână 3. Capacitatea de plată pentru apă	4,9%	0.5	Relevanță mică

⁴⁶ (**) Indicator secundar

Nr	Politica	Indicator	Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța de gen
Index 2014					
31	Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)	Ponderea persoanelor antrenate în procese migraționale	32%	3.6	Relevanță foarte mare
32	Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova (2014-2020)	Exploatații agricole conduse de femei și bărbați	70%	4	Relevanță foarte mare
33	Programul Național Strategic în domeniul Securității Demografice a Republicii Moldova (2011-2025)	1. Rata de mortalitate a copiilor 0-4 ani 2. Rata de mortalitate infantilă 3. Speranța de viață	20% (*)	2	Relevanță mare
34	Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret (2014-2020)	Rata de finisare a studiilor superioare	21%	2	Relevanță mare
35	Strategia Națională de sănătate Publică pentru anii 2014-2020	Mortalitatea prin bolile aparatului respirator, circulator, digestiv, traume și otrăviri, speranța de viață	25% (*)	4	Relevanță foarte mare
36	Strategia de Transport și Logistică 2014-2020	Timpul total petrecut în diferite tipuri de transport	36,2 % (**)	2	Relevanță mare
37	Strategia de Descentralizare a Serviciilor Sociale	Beneficiarii serviciilor la domiciliu	74% (**)	2	Relevanță mare
38	Strategia de Dezvoltare a Educației –Educația 2020 (2014-2020)	Rata de finisare a studiilor superioare	21%	2	Relevanță mare
39	Programul de dezvoltare strategică al Ministerului Afacerilor Interne (2014- 2016)	Personalul de conducere al MAI	30% (**)	1.8	Relevanță mare
Nr	Politica	Indicator	Decalajul de gen	Punctaj	Relevanța de gen
Index 2013					
40	Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional (2013-2020)	Absolenți în instituțiile de învățământ secundar profesional	36,8%	3.75	Relevanță foarte mare
41	Strategia pentru protecția copilului și familiei (2013–2020)	Ponderea femei/bărbații implicați în activități de îngrijire	19,3%	1.9	Relevanță semnificativă
42	Strategia de descentralizare în sectorul educației	Rata de finisare a studiilor superioare	21%	2	Relevanță mare
43	Strategia în domeniul protecției consumatorilor (2013-2020)	Rata de participare zilnică la cumpărături, a populației de 10 ani și peste	5,7%	0.5	Relevanță mică
44	Programului național în domeniul securității și sănătății în muncă (2013-2016)	Numărul personalului ocupat în condiții de muncă grele și deosebit de grele, vătămătoare și deosebit de vătămătoare	14,2%	1.4	Relevanță semnificativă
45	Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova: 2013-2020	-	-	0.5	Relevanță mică
46	Strategia de dezvoltare a sectorului IMM-urilor (2012-2020)	Angajator, membru al unei cooperative	34,2%	3,4	Relevanță foarte mare
47	Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și ITS (2011-2015)	Incidenta HIV, la 1 ianuarie 2014	17,6%	1,6	Relevanță semnificativă
48	Programul strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e- Transformare)	Persoane care au utilizat cel puțin un serviciu public online ultimele 12 luni	2%	0.2	Relevanță mică
49	Moldova 2020	Rata șomaj tineri 15-29 ani	28,4%	3	Relevanță foarte mare
50	Programul de reformare a serviciilor publice (2012-2015)	1. Reprezentarea femeilor pe nivele ierarhice ale puterii centrale 2. Persoane care au utilizat cel puțin un serviciu public online ultimele 12 luni	27% (*)	1.6	Relevanță mare
51	Programul național de dezvoltare profesională în serviciul public (2013- 2016)	Nu sunt date cu privire la participarea la instruire.	-	1	Relevanță mică

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare" (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plener în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare"

str. Armenească, 13

Chisinau, MD-2012, Republica Moldova

Tel.: +(373 22) 23-70-89; 20-71-58; 20-71-57

www.progen.md,

e-mail: cpd@progen.md